

Sportski turizam u Hrvatskoj

Valčić, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:551451>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

TEA VALČIĆ

SPORTSKI TURIZAM U HRVATSKOJ

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

TEA VALČIĆ

SPORTSKI TURIZAM U HRVATSKOJ

Diplomski rad

JMBAG: 0303087528, izvanredan student

Studijski smjer: Turizam i razvoj

Predmet: Selektivni turizam

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Trgovina i turizam

Mentor: doc.dr.dc. Aljoša Vitasović

Pula, lipanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje
Sveučilištu Jurja Dobrile

u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Selektivni turizam.....	3
2.1. Pojam i definiranje selektivnog oblika turizma	3
2.2. Klasifikacija selektivnih oblika turizma	5
2.3. Odgovorno i održivo razvojno određenje	9
3. Sportski turizam	15
3.1. Pojmovno određenje pojma sportski turizam	15
3.2. Povijest i razvoj sportskog turizma	18
3.3. Oblici sportskog turizma	21
3.3. Značajke sportskog turizma	24
4. Sportski turizam u svijetu	30
4.1. Olimpijske igre	30
4.2. Nogometna prvenstva.....	32
4.3. Teniski turniri	34
4.4. Biciklizam.....	35
5. Sportski turizam u Hrvatskoj	37
5.1. Specifičnost razvoja sportskog turizma u Hrvatskoj.....	38
5.2. Ponuda sportskog turizma u Gorskoj Hrvatskoj	41
5.3. Ponuda sportskog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj	44
5.4. Ponuda sportskog turizma u Jadranskoj Hrvatskoj	47
5.5. Sportske manifestacije u Republici Hrvatskoj	50
6. Zaključak.....	57
Popis literature.....	60
Popis tablica	64
Popis slika	65
Sažetak.....	66

Abstract 67

1. Uvod

Turizam, kao dinamična industrija koja neprestano evoluira, neizostavan je element suvremenog društva. U okviru ove široke sfere, selektivni turizam izdvaja se kao ključna kategorija koja naglašava individualne preferencije i specifične interese putnika. Ova forma putovanja ne samo da odražava promjene u načinu razmišljanja modernog putnika, već predstavlja i temelj za inovacije unutar turističkog sektora. Selektivni turizam ne ograničava se samo na jedan aspekt poput kulturnog, ekološkog ili gastro turizma; on je sveobuhvatan, prilagođavajući se raznolikosti interesa pojedinaca i grupa.

U skladu s tim, sportski turizam, kao snažna grana selektivnog turizma, privlači pozornost putnika željnih uzbuđenja i emocionalnih iskustava koja proizlaze iz sportskih događanja. On nije samo promatranje sportskih manifestacija, već i uključuje sudjelovanje u sportskim aktivnostima na destinaciji, te istraživanje sportske baštine određenog područja. To može uključivati sve, od sudjelovanja velikim sportskim događajima poput Svjetskog prvenstva u nogometu ili Olimpijskih igara, do sudjelovanja u avanturističkim sportovima kao što su planinarenje, ronjenje, skijanje ili jedrenje. Također, sportski turizam ima moć promoviranja zdravog načina života i poticanja fizičke aktivnosti, čineći ga privlačnim ne samo za ljubitelje u sport, već i za širi krug putnika koji prepoznaju važnost balansa između tjelesnog i mentalnog blagostanja tijekom putovanja. Destinacije širom svijeta nude različite mogućnosti za sportske aktivnosti, bilo da se radi o planinskim lancima, prelijepim plažama, jezerima ili urbanoj sredini sa bogatom sportskom infrastrukturom.

Rekreacija je, također, ključni dio turističke industrije. Ona podrazumijeva aktivnosti koje se obavljaju radi odmora, opuštanja i obnavljanja energije. To može uključivati šetnje, vožnju bicikla, jogu, plivanje ili jednostavno uživanje u prirodnim ljepotama destinacije. Mnoge destinacije su prepoznale značaj rekreacije za turiste te su razvile infrastrukturu kao što su staze za šetnju, biciklističke staze, sportske terene i spa centri kako bi privukle posjetitelje koji se žele opustiti i aktivno provediti svoje slobodno vrijeme.

Aktivni odmor spaja elemente sportskog turizma i rekreacije, nudeći turistima mogućnost istraživanja destinacije kroz aktivnosti koje promoviraju zdrav način života i avanturistički duh. Ovo obuhvaća trekking kroz divljinu, kajaking duž rijeka i jezera,

planinarenje do vrhova planina ili čak safarije u egzotičnim destinacijama. Aktivni odmor je idealan izbor za turiste koji traže adrenalin, ali istovremeno žele otkriti ljepote prirode i kulture različitih dijelova svijeta.

Turizam općenito obuhvaća širok spektar iskustava koje turisti mogu doživjeti tijekom svog boravka na određenoj destinaciji. To može uključivati posjete kulturnim znamenitostima, upoznavanje lokalne kuhinje i tradicija, učenje jezika, kupnju suvenira i još mnogo toga. Sportski turizam, rekreacija, aktivni odmor i turizam često se međusobno prepliću, pružajući turistima bogato i raznoliko iskustvo koje će pamtili zauvijek. Ove vrste turizma nisu samo izvor zabave i opuštanja, već i prilika za osobni razvoj, povezivanje sa prirodom i drugim ljudima, kao i istraživanje novih krajolika.

Cilj Diplomskog rada je prikazati sveobuhvatan uvid u sportski turizam, istražiti ključne teorijske koncepte sportskog turizma, uključujući definiciju, vrste, faktore koji utječu na razvoj, te povezanost sektora turizma i sporta, analizirati status sportskog turizma u svijetu i Hrvatskoj, uključujući postojeće resurse, infrastrukturu, ponudu sportskih aktivnosti, identificirati prednosti koje Hrvatska ima u razvoju sportskog turizma, kao i izazove s kojima se suočava. Pri istraživanju i pisanju rada korištene su metode analize, sinteze, indukcije i dedukcije, te metoda studije slučaja na primjerima.

Rad je strukturiran u 6 poglavlja. Uvodno poglavlje govori o cilju rada, korištenim metodama te strukturi rada. U drugom poglavlju je detaljnije objašnjen pojam selektivnih oblika turizma, njihova klasifikacija te odgovorno i održivo razvojno određenje. Treće poglavlje govori o pojmovnom određenju sportskog turizma, njegovoj povijesti i razvoju, oblicima i najbitnijim značajkama. U četvrtom poglavlju je fokus stavljen na sportski turizam u svijetu i najpoznatijim sportskim globalnim manifestacijama. U petom poglavlju je detaljno objašnjena specifičnost razvoja sportskog turizma u Hrvatskoj kroz tri glavne makroregije (Jadranska, Gorska i Kontinentalna). Slijedi zaključak s glavnim porukama provedenog istraživanja. Na kraju rada nalaze se popis literature, slika i tablica te sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku.

2. Selektivni turizam

2.1. Pojam i definiranje selektivnog oblika turizma

Pojam „selektivni turizam“ pojavio se početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća kao sinonim za održivi ili odgovorni turizam, što je značenje koje mu neki autori i danas pripisuju. Selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području. ¹

Selektivni i održivi turizam pruža pozitivno rješenje jer donosi visoku kvalitetu iskustva i pruža brojne opcije. Ove vrste turizma postaju sastavni dio sistematskog strateškog razvoja turizma te predstavljaju kontrast masovnom turizmu. Ključna karakteristika selektivnog turizma je prilagodba putovanja prema individualnim potrebama svakog turista. Ovdje se turist stavlja u središte istraživanja i oblikovanja turističke ponude i proizvoda. Ovaj pristup omogućava personaliziranu uslugu i iskustvo koje se u potpunosti prilagođava interesima i preferencijama turista.²

Stoga selektivni oblik turizma možemo definirati kao „sintetički i generički pojam koji označava novu kvalitetu suvremenog i budućeg turizma, utemeljen na selekciji programa, odgovornom ponašanju svih sudionika, ekološkom i ekonomskom načelu uravnoteženog razvoja, kvalitetnoj razini te izvornom identitetu i humanitetu usluge, uz poželjan uravnotežen odnos broja turista i broja lokalnih stanovnika na određenom području“.³

Da bi turizam bio održiv, ključno je da bude ekonomski održiv, ali isto tako i ekološki održiv. To znači da turistička destinacija mora uskladiti svoje napore za postizanjem rasta u turizmu s očuvanjem i unapređenjem kvalitete svojih prirodnih, društvenih, kulturnih i prostornih resursa. Održiv turizam treba promovirati dugoročnu ravnotežu između ekonomske koristi koje turizam donosi i očuvanja okoliša te očuvanja kulturne i društvene autentičnosti destinacije. Ovo zahtijeva pažljivu upravu

¹ V. Jadrešić, *Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma*, Plejada 2010., str. 176

² Ibidem, str. 176

³ I. Begović, *Selektivni oblici turizma*, Sveučilište Sjever, 2016., str. 14.

resursima, održivu infrastrukturu i svjesno planiranje kako bi se zadovoljile potrebe sadašnjih i budućih generacija.⁴

Danas se selektivni oblici turizma često vežu uz obilje prirodnih resursa i kulturne baštine, koje predstavljaju kombinaciju prirodnih stvaranja i kulturnih spomenika stvorenih od strane ljudi u prošlim vremenima. Ovi oblici turizma zahtijevaju specifične resurse kako bi se zadovoljili ciljevi koji ih karakteriziraju. Također, ključno je primijeniti učinkovit organizacijski i marketinški pristup, razviti široku turističku infrastrukturu te osigurati prisustvo educiranih turističkih djelatnika koji su sposobni pružiti visokokvalitetnu uslugu posjetiteljima.⁵

Selektivni oblici turizma podrazumijevaju putovanja koja su motivirana posebnim interesima. Ti specifični interesi predstavljaju primarne i vodeće motive koji potiču turiste da odaberu određenu destinaciju s obzirom na njenu turističku ponudu. Turistički putnici selektiraju destinacije koje nude točno određene aktivnosti i turističke proizvode koje žele iskusiti. Ovisno o vrsti ponude, selektivni oblici turizma mogu se podijeliti na one koji se temelje na prirodnim resursima ili one koji se temelje na društvenim resursima.⁶

Rast i razvoj selektivnih oblika turizma odražavaju neprestano rastuću raznolikost interesa za odmor, opuštanje i novim doživljajima u postmodernom društvu. Turistička industrija sve više prepoznaje sebe kao industrijaliziranu uslugu koja se bavi pružanjem iskustava, gdje turisti spremno plaćaju organizatorima i pružateljima usluga kako bi im pomogli da ostvare optimalno iskustvo unutar ograničenog vremenskog okvira. Rastuća potražnja za proizvodima specifičnih interesa potiče širenje destinacija i raznolikost tržišnih niša unutar ovog proizvoda. Pojavom novih destinacija, posebno uslijed proširenja Europske Unije, nove zemlje se promatraju kao privlačne destinacije s bogatom ponudom proizvoda za posebne interese, a ti proizvodi sve više postaju dio ponude velikih agenata i turoperatora. Turisti s posebnim interesima, poznati kao "Affinity groups," postaju sve važniji segment na turističkom tržištu. Afinitetni aranžmani

⁴ T. Luković, *Nautički turizam Hrvatske- Megahajte, da ili ne, kada i kako?, Naše more*, znanstveni časopis za more i pomorstvo, Vol 59., No 5-6, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2012.

⁵ Ibidem

⁶ N. Čavlek, M. Bartoluci, *Turizam-Ekonomske osnove i organizacijski sustav*, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 40.

su usmjereni na zadovoljenje specifičnih interesa turista, stavljajući njihove turističke potrebe u središte pažnje.⁷

2.2. Klasifikacija selektivnih oblika turizma

Selektivni oblici turizma stavljaju naglasak na očuvanje prirodnog okoliša, očaravajuću atmosferu destinacije, lokalnu kulturnu baštinu i izbjegavaju invazivnu urbanizaciju, što je čest slučaj u masovnom turizmu. Selektivni turizam predstavlja svojevrsni povratak korijenima turizma, vraćajući se esencijalnim vrijednostima. Ovaj oblik turizma često se naziva odgovornim turizmom, individualnim turizmom, turizmom posebnih oblika ili često se koristi izraz "alternativni turizam."⁸

Izraz "alternativni turizam" implicira različitost u odnosu na masovni turizam. Ovaj vid turizma ističe se na nekoliko načina. Turisti koji se zanimaju za ovu vrstu putovanja obično su individualni putnici ili putuju u manjim i srednjim grupama (obično od 8 do 15 ljudi) te žele doživjeti nova iskustva i uspostaviti kontakt s lokalnim stanovništvom i njihovim običajima. Pružatelji usluga u alternativnom turizmu često su privatni poduzetnici, vlasnici malih i srednjih obiteljskih hotela, koji omogućuju turistima da sami oblikuju svoje iskustvo i time stvore jedinstveno iskustvo.⁹

Bitno je napomenuti da kod selektivnog turizma, turist postaje središnji fokus istraživanja, oblikovanja ponude i turističkih proizvoda. Svaki turist tretira se kao jedinstvena individua, prepoznat po imenu i prezimenu, a destinacije i pružatelji usluga često se trude prilagoditi se njihovim specifičnim potrebama i željama kako bi im omogućili nezaboravno iskustvo.¹⁰

Sukladno klasifikaciji Strateškog marketing plana turizma Republike Hrvatske od 2010.-2014. godine selektivni oblici turizma podijeljeni su u dvije skupine¹¹:

⁷ G. Genov, *Turizam posebnih interesa – selektivni oblici turizma*, priručnik, Cugura print, Beograd, 2008.

⁸ T. Luković, *Selektivni turizam, hir ili znanstveno- istraživačka potreba*, Acta turistica nova, Vol 2, No 1, Utilus visoka poslovna škola, Zagreb, 2008.

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

¹¹ Hrvatska turistička zajednica, *Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje 2014. – 2020.*, Ministarstvo turizma i športa, 2014.

Blage (soft) aktivnosti	Grube (hard) aktivnosti
Kampiranje	Kanu, kajak
Pješачenje (hiking)	Proučavanje kanjona (canyoing)
Biciklizam	Proučavanje pećina (caving)
Riječne ekspedicije	Planinski biciklizam
Aktivnosti vezane za prirodu	Cross country skijanje
Jahanje	Planinaranje, penjanje
Ribolov	Paraglajding
Lov	Rafting
	Slobodno penjanje (free climbing)
	Safari

Tablica 1. Klasifikacija selektivnog turizma prema Strateškom marketing planu turizma Republike Hrvatske
Izvor: Hrvatska turistička zajednica, *Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje 2014. – 2020.*, Ministarstvo turizma i športa, 2014.

Dvije osnovne podjele selektivnih oblika turizma obuhvaćaju razlikovanje između blagih i zahtjevnih aktivnosti.¹²

Blage aktivnosti uključuju kampiranje, pješачenje, biciklizam, riječni turizam, aktivnosti u prirodi, jahanje, lov i ribolov. Ove aktivnosti su često sigurne, pristupačne i manje izazovne, te privlače turiste koji preferiraju mirniji tempo putovanja i aktivnosti.¹³

S druge strane, grube aktivnosti uključuju kanuizam, istraživanje kanjona i pećina, planinsko bicikliranje, planinarenje i penjanje, paraglajding, rafting, slobodno penjanje i safari ture. Ove aktivnosti često uključuju određeni stupanj rizika i adrenalina, privlačeći avanturiste i turiste koji su spremni preuzeti veći izazov te koji traže intenzivna iskustva.¹⁴

Raznolikost selektivnih oblika turizma je važna jer omogućuje turistima različitih interesa da pronađu iskustva koja odgovaraju njihovim preferencijama. Važno je da sudionici na turističkom tržištu, uključujući destinacije i pružatelje usluga, provode istraživanje tržišta kako bi bolje razumjeli preferencije turista. To im omogućava da

¹² Hrvatska turistička zajednica, *Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje 2014. – 2020.*, Ministarstvo turizma i športa, 2014.

¹³ Ibidem

¹⁴ Ibidem

prilagode svoju ponudu i osiguraju da ciljano tržište bude zadovoljeno, pružajući turistima željena iskustva unutar sigurnih okvira, ili, ako su skloni avanturističkim aktivnostima, omogućujući im da iskusite uzbuđenje i izazove koje traže.¹⁵

U 50-ima prošlog stoljeća, turizam je doživio omasovljenje zbog rasta vlasništva nad osobnim automobilima, povećanja dohotka domaćinstava i produženja slobodnih dana. Ovaj masovni turizam, iako demokratizira putovanja, donosi sa sobom negativne posljedice. Tijekom sedamdesetih godina, masovni turizam uzrokuje devastaciju prirodnih ljepota i kulturne baštine, istovremeno potiskujući razvoj turizma. Potreba za preispitivanjem temeljnih postavki turizma postavlja osnove za razvoj selektivnog turizma.¹⁶

Sedamdesete označavaju potrebu za promjenom, pri čemu destinacije prepoznaju važnost razvoja selektivnog turizma. Turističke destinacije počinju ulagati u infrastrukturu, s fokusom na konkurentnost na međunarodnom tržištu. Natjecanje među destinacijama potiče razvoj identiteta i imidža, dok se povećava ulaganje u kvalitetu usluga i poboljšanje turističke infrastrukture. Razvoj selektivnog turizma naglašava održivi pristup, kapacitet nosivosti prostora i odgovornu razmjenu među svim sudionicima, postavljajući temelje za turizam koji je ekonomski i ekološki održiv.¹⁷

Na kraju, današnji turisti posjeduju znatno više obrazovanja i informacija nego ikada prije, zahvaljujući širokoj dostupnosti medija, posebno putem interneta. Ova obilježja rezultiraju povećanim očekivanjima i evolucijom njihovih putničkih motiva. Nisu više usmjereni isključivo na obilazak što više destinacija; umjesto toga, njihovi motivi postaju specifičniji, odražavajući raznolike želje poput interesa za vjeru, posao, more, sunce ili kulturu. Stoga su se razvili selektivni oblici turizma, omogućavajući individualno zadovoljenje raznovrsnih potreba i želja.¹⁸

Početak sedamdesetih godina, uvodi se pojam selektivnog turizma kako bi se opisao oblik turističkih putovanja čiji osnovni motivi nisu ograničeni isključivo suncem i morem, već obuhvaćaju raznolike druge poticaje prepoznate kao ključne turističke

¹⁵ Hrvatska turistička zajednica, *Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje 2014. – 2020.*, Ministarstvo turizma i športa, 2014.

¹⁶ T. Luković, *Selektivni turizam, hir ili znanstveno- istraživačka potreba*, Acta turistica nova, Vol 2, No 1, Utilus visoka poslovna škola, Zagreb, 2008.

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem

ciljeve. Alfier, jedan od autora, definira selektivne oblike turizma kao one koji, svojim sadržajem, mjestom održavanja i vremenom održavanja, najučinkovitije zadovoljavaju dominirajuće motive u sferi turističke potražnje. Ovaj pristup turizmu ističe želju putnika za povratkom u izvornu prirodu, potičući raznolikost i specifičnost motiva koji oblikuju njihova turistička iskustva. Time se otvara prostor za raznolike destinacije i aktivnosti koje zadovoljavaju različite interese putnika, šireći tako koncept turizma izvan tradicionalnih obrazaca.¹⁹

Za prosperitet turizma, uključujući i njegove selektivne oblike, ključan je temeljni resurs destinacije - prostor. Prostor, osim što predstavlja temeljnu atrakciju, stječe upotrebnu i tržišnu vrijednost kroz raznolike turističke aktivnosti. Selektivni oblici turizma, uz oslanjanje na prostorne resurse, također se temelje na specifično pripremljenim resursima, često fokusirajući se na prirodne ili antropogene elemente, a ponekad kombinirajući oboje.²⁰

Za svaki specifičan oblik selektivnog turizma od izuzetne je važnosti prilagodba specifičnim resursima te zahtijeva različite organizacijske i marketinške pristupe. Osim prostornih čimbenika, ključnu ulogu igraju posebni sadržaji prilagođeni tim turističkim oblicima, kao i visoko stručno osoblje koje može pružiti specifične usluge. Ovaj integralni pristup naglašava važnost prilagodbe turističkih ponuda i usluga kako bi se u potpunosti iskoristio turistički potencijal destinacije.²¹

¹⁹ D. Alfier, *Turizam: izbor radova*, Institut za turizam, Zagreb, 1994., str.41-43

²⁰ O. Kesar, *Specifični oblici turizma*, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2011.

²¹ Ibidem

Temeljna obilježja selektivnih oblika turizma su:

- Organizirani su na individualnoj osnovi kao neovisne i homogene aktivnosti manjih skupina
- Osiguravaju dugoročan, lokalno kontrolirani i uređeni razvoj u kojem je cilj optimalan razvoj
- Mogu donijeti veće prihode svim subjektima, zaposliti više lokalnog stanovništva i potaknuti obiteljsko poduzetništvo te smanjiti sezonski utjecaj
- Obuhvaćaju putovanja radi upoznavanja lokalne kulture i očuvanja autentičnih vrijednosti
- Investicije u atrakcije, objekte i sadržaje manje su od ulaganja u masovnom turizmu
- Smještajni kapaciteti su manji, građeni su u autohtonom stilu.

Tablica 2. Temeljna obilježja selektivnih oblika turizma
Izvor: O. Kesar, *Specifični oblici turizma*, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2011.

Selektivni oblici turizma ističu osobnu raznolikost, izvornost i blisku povezanost s lokalnom zajednicom. Organizirani su za manje grupe posjetitelja i usmjereni su na dugoročni, lokalno nadzirani razvoj destinacije. Ti oblici turizma potiču ekonomski prosperitet zajednice kroz veće prihode, potičući zapošljavanje lokalnih stanovnika i podržavajući obiteljsko poduzetništvo. U isto vrijeme, smanjuju sezonske varijacije u turističkim aktivnostima. Putnici su potaknuti da istražuju lokalnu kulturu i vrijednosti, te da sudjeluju u očuvanju istih. Investicije se usmjeravaju na manje, tradicionalne smještajne kapacitete koji podržavaju održivost i lokalni identitet destinacije.

2.3. Odgovorno i održivo razvojno određenje

S pojavom svijesti o iscrpnosti prirodnih resursa, pitanje smjera razvoja postalo je sve značajnije, potičući razmatranje opravdanosti onog tipa razvoja koji većina zemalja prakticira. Potkraj 1980-ih godina, u svjetlu nastale ekonomske i ekološke krize, počelo se sve više naglašavati važnost tzv. "održivog razvoja" kao odgovora na te izazove.²²

Održivi razvoj označava fundamentalnu promjenu u strukturi globalne proizvodnje i potrošnje s ciljem očuvanja ekosustava. Ovaj pristup razvoju razlikuje se od štetnih oblika gospodarskog rasta i društvenog razvoja koji su karakterizirali period

²² A. Dulčić i L. Petrić, *Upravljanje razvojem turizma*, Mate, Zagreb, 2001., str. 324-325

od industrijske revolucije do danas. Umjesto narušavanja ekosustava, održivi razvoj teži usklađivanju s prirodnim procesima, čime postaje dugoročno održiv.²³

Tri ključna načela održivog razvoja temelje se na ekološkoj održivosti, sociokulturnoj održivosti te ekonomskoj održivosti. Ovakav holistički pristup naglašava potrebu za ravnotežom između ljudskih aktivnosti i ekosustava, sociokulturnog integriteta te održavanja ekonomske stabilnosti. Stvaranje društva koje poštuje ova načela ključno je za izgradnju održive budućnosti koja ne žrtvuje prirodne resurse u korist privremenog ekonomskog prosperiteta.²⁴

Globalni razvoj postao je značajan zbog povijesne konferencije "Globe 90" održane 1990. godine u Vancouveru, na kojoj je prvi put formuliran globalni koncept održivog razvoja. Ova konferencija označila je prekretnicu u globalnom razumijevanju potrebe za održivim pristupom razvoju i postavila temelje za integraciju održivosti u različite sektore, uključujući i turizam.²⁵

Turizam, kao značajan gospodarski sektor, dobio je posebnu pažnju u okviru ovog globalnog koncepta održivog razvoja. Posebna studija turističkog sektora koja je proizašla iz tog dokumenta sadržavala je sedam osnovnih načela koja se mogu smatrati temeljnim smjernicama za postizanje održivog razvoja u turizmu. Ova načela ne samo da reflektiraju potrebu za očuvanjem prirodnih resursa, kulturne baštine i sociokulturne autentičnosti, već i za promicanjem ekonomske dobrobiti lokalnih zajednica.²⁶

Sedam osnovnih načela su²⁷:

- Ograničavanje ljudskog utjecaja na globalnoj i lokalnoj razini postavlja se kao nužnost kako bi se očuvala ravnoteža prirodnih sustava. U kontekstu turizma, to implicira da broj posjetitelja (turista) i njihova potrošnja ne bi smjeli premašiti nosive kapacitete lokalnih ekosustava. Drugim riječima, turizam bi trebao funkcionirati unutar granica koje prirodni okoliš može podnijeti bez značajnih štetnih posljedica, čime se osigurava očuvanje ekološke ravnoteže i biodiverziteta destinacije.

²³ A. Dulčić i L. Petrić, *Upravljanje razvojem turizma*, Mate, Zagreb, 2001., str. 324-325

²⁴ Ibidem, str. 324-325

²⁵ Ibidem, str. 324-325

²⁶ Ibidem, str. 324-325

²⁷ Ibidem, str 326-327

- Očuvanje biološkog bogatstva u regiji postavlja se kao imperativ, a ovo načelo podrazumijeva konzerviranje prirodne raznolikosti i ključnih procesa koji omogućuju zemlji, vodi, zraku, i općenito životu, da ostanu produktivni. Ova praksa uključuje prilagodbu destinacije broju turista tako da se očuva ravnoteža prirodnih resursa, omogućujući istovremeno neometano obnavljanje tih resursa. Time se osigurava dugoročna održivost destinacije i minimalni utjecaj turizma na biološku raznolikost i ekosustave.
- Smanjiti iskorištavanje i upotrebu raznih nerazgradivih materijala poput plastike i kemikalija u turizmu treba biti prioritet, pridržavajući se razumne mjere. U tu svrhu, posebna pažnja treba se posvetiti korištenju prirodnih zamjena za ove materijale gdje god je to moguće. Ako se prirodne zamjene ne mogu koristiti, ključno je provoditi recikliranje kako bi se umanjila šteta po okoliš. Ovaj pristup odražava nužnost odgovornog postupanja u turističkoj industriji, čime se doprinosi očuvanju okoliša i smanjuje negativan utjecaj turizma na ekosustave.
- Poticanje dugoročnog ekonomskog razvoja koji povećava koristi iz dostupne količine resursa i čuva prirodno bogatstvo je ključni cilj, a turizam ima značajan potencijal za ostvarivanje tih ciljeva na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Ovaj doprinos može se ostvariti na nekoliko načina:
 - a) Promoviranjem energetski učinkovitih tehnologija: Turizam može poticati korištenje tehnologija koje racionalno koriste energiju, poput sustava za proizvodnju solarne energije, čime se smanjuje ekološki otisak turističkih aktivnosti.
 - b) Uvođenjem zelenih poreza: Implementacija zelenih poreza, odnosno dodataka ukalkuliranih u cijene turističkih aranžmana, namijenjenih isključivo zaštiti prirodnih resursa, pridonosi financijskoj potpori očuvanju okoliša.
 - c) Uvođenjem zakonskih kontrola: Postavljanjem čvrstih instrumenata zakonske kontrole, subjekti u turističkoj industriji mogu biti obvezani plaćati kazne za svako oštećenje prirodnih resursa, što potiče odgovorno ponašanje.
 - d) Promicanjem ekoturizma: Organizacija turističke ponude usmjerene prema ekoturizmu, koja potiče raznoliko korištenje prirodnog i kulturnog naslijeđa područja bez značajnih intervencija u prostoru, doprinosi očuvanju okoliša i istovremeno pruža autentično iskustvo posjetiteljima.

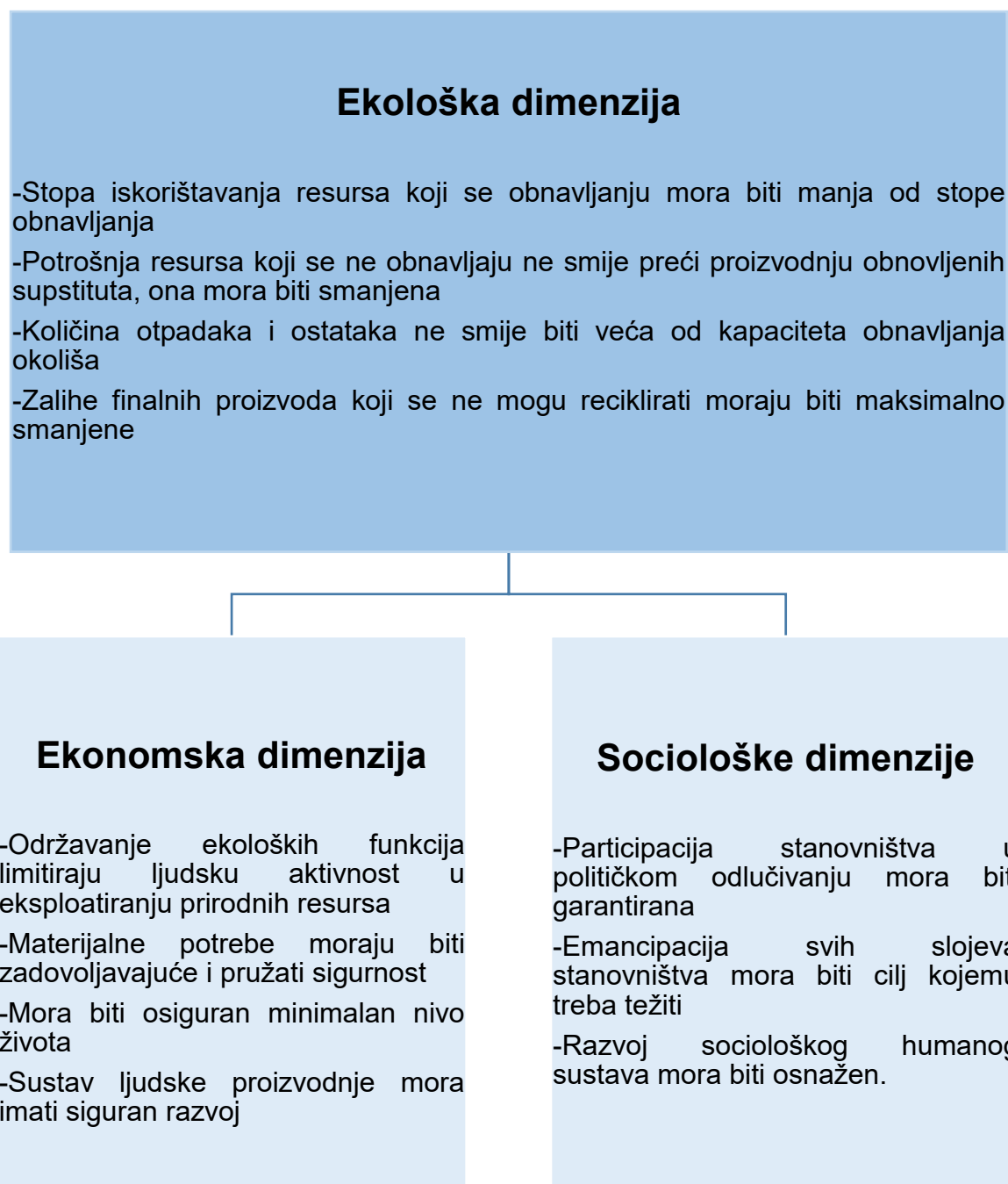
- Osiguravanje pravedne raspodjele troškova i koristi od upotrebe resursa u turizmu zahtijeva implementaciju tzv. environmental managementa, odnosno sustava upravljanja prirodnim okruženjem. S obzirom na to da turizam uključuje privatni sektor, javni sektor te razne neprofitne organizacije, ključno je voditi računa o racionalnom gospodarenju prirodnim resursima u funkciji turizma.
- Osiguravanje efikasne participacije društva i interesnih skupina u odlukama koje ih se tiču ključno je načelo, usko povezano s prethodno spomenutim, koje zagovara ravnopravno sudjelovanje svih aktera u procesima donošenja odluka o provođenju koncepta održivog razvoja turizma. Ova praksa odražava demokratski pristup, gdje se svi dionici, uključujući lokalno stanovništvo, poslovni sektor, i organizacije civilnog društva, aktivno uključuju u oblikovanje strategija i politika koje utječu na turizam. Time se osigurava da raznoliki interesi zajednice budu uzeti u obzir, što dodatno jača društvenu odgovornost i prihvaćanje održivih praksi u turističkom sektoru.
- Promoviranje vrijednosti koje potiču ostale da prihvate načela održivosti ključno je načelo u turističkom sektoru. Svi subjekti unutar industrije turizma imaju odgovornost doprinijeti promociji turizma zasnovanog na principima održivosti. To uključuje aktivno sudjelovanje u eliminaciji svih aktivnosti koje ne podržavaju održiva načela. Stvaranje svijesti i poticanje pozitivnih promjena među dionicima u turističkom sektoru ključno je za ostvarivanje dugoročne održivosti, čime se turizam pretvara u pokretača pozitivnih društvenih i ekoloških promjena.

Održivi razvoj postaje sve važnija tema istraživanja, promatran kao nužnost i možda jedini način za očuvanje i razvoj vrijednosti okoliša u kojem živimo i djelujemo. Unutar ovog koncepta, često se naglašava ekološka održivost, no važno je uzeti u obzir i ostala načela održivog razvoja. Ekološka održivost osigurava da razvoj bude usklađen s očuvanjem temeljnih ekoloških procesa, biološke raznolikosti i bioloških resursa. Društvena održivost, s druge strane, osigurava da razvoj bude u skladu s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti zajednica koje razvoj dotiče, naglašavajući trajno održavanje i isticanje identiteta lokalnih zajednica.²⁸

²⁸ I. Avelini-Holjevac, *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002., str.526.

Ekonomska održivost temelji se na ekonomski učinkovitim razvoju i upravljanju resursima na način da omogućava korištenje resursa sadašnjim i budućim generacijama. Tehnološka održivost zahtijeva razvoj i primjenu tehnologije koja, osim postizanja ekonomskih ciljeva, uzima u obzir i ekološke aspekte održivosti. Ove raznolike dimenzije održivog razvoja zajedno čine sveobuhvatan pristup osiguravanju ravnoteže između ekonomske, ekološke, društvene i tehnološke dimenzije održivosti.²⁹

²⁹ I. Avelini-Holjevac, *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002., str.526.

Slika 1. Koncept održivog razvoja

Izvor: I. Avelini-Holjevac, *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002., str.526.

Održivi razvoj turizma, temeljen na ekološkim principima, predstavlja suvremenu fazu evolucije turizma i odgovor na neodrživost masovnog turizma. Održivi turizam zadovoljava potrebe turista i lokalnog stanovništva istovremeno čuvajući resurse za budući razvoj. Načela održivog turizma definirala je Svjetska turistička

organizacija (UNWTO) 1988. godine. Ključno je u održivom turizmu upravljati svim resursima na način koji omogućava zadovoljenje ekonomskih, socijalnih i estetskih potreba, uz istovremeno očuvanje zaštićenih resursa prirodne, kulturne ili izgrađene baštine. Implementacija smjernica održivog razvoja u Republici Hrvatskoj moguća je kroz razvoj ruralnog turizma, koji ima za cilj ostvariti gospodarsku obnovu hrvatskih sela temeljenih na načelima održivog razvoja. Ruralna područja obuhvaćaju 92% kopnenog dijela Hrvatske i u njima živi otprilike 40% ukupnog stanovništva. Ovakav pristup ne samo da potiče održivost, već i pridonosi oživljavanju ekonomije ruralnih područja, stvarajući prilike za lokalno stanovništvo. ³⁰

3. Sportski turizam

3.1. Pojmovno određenje pojma sportski turizam

Sport se često koristi kao opis tjelesnih aktivnosti, a kineziologija je disciplina koja se bavi proučavanjem tih aktivnosti. Sport obuhvaća različite tjelesne aktivnosti koje imaju za cilj postizanje sportskih rezultata ili unaprjeđenje fizičkog zdravlja i higijenskih navika. Jedna od temeljnih definicija sporta, prema autoru G. Magnani, opisuje sport kao aktivnost u slobodno vrijeme koja istovremeno uključuje fizičko jačanje putem igre i rada. Ove aktivnosti često uključuju natjecanja i podliježu određenim pravilima i specifičnim institucijama, a mogu se čak profesionalno izvoditi.

³¹

U osnovi, sport obuhvaća raznolik spektar fizičkih aktivnosti koje sežu od opuštenih rekreativnih aktivnosti do visokih profesionalnih natjecanja. Njegova suština leži u promicanju tjelesnog zdravlja, poticanju sportskog duha i postizanju sportskih uspjeha. Ova raznolikost sportskih disciplina stvara bogatstvo iskustava i mogućnosti unutar sportskog svijeta. Sport, kao sastavni dio društva, ima moć povezivanja ljudi, potičući timski duh, poštovanje prema protivnicima te razvijanje osobnih vještina poput liderstva i suradnje. Bez obzira na raznolikost sportskih aktivnosti, zajednički imenitelj ostaje promicanje tjelesnog zdravlja, izgrađivanje zajedništva te poticanje na postizanje osobnih i kolektivnih sportskih ciljeva.

³⁰ UNWTO, World Tourism Organization, web stranica, dostupno na: <https://www.unwto.org/> (pristupljeno 17.01.2024.)

³¹ M. Bartoluci I S. Škorić, *Menadžment u sportu*, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta: Kineziološki fakultet Sveučilišta, 2009., str.16

Sport ima ključnu ulogu u turizmu, privlačeći turiste kako bi se aktivno bavili sportom na određenoj destinaciji ili kako bi pratili sportska natjecanja. Sportski turizam postao je jedan od najpopularnijih oblika selektivnog turizma i sastavni je dio turističke ponude, privlačeći kako strane, tako i domaće posjetitelje. Sve više se nastoji turistima pružiti priliku za aktivno odmaranje, što uključuje sudjelovanje u različitim sportskim aktivnostima. Sport djeluje kao glavni motivator ljudske aktivnosti, potičući pojedince na tjelesnu vježbu i provođenje slobodnog vremena. Ove aktivnosti često uključuju natjecanja ili izazove koji se temelje na vremenskim uvjetima, interakciji s životinjama, preprekama, potencijalnim opasnostima, suparništvu ili osobnom izazovu.³²

Sportski turizam predstavlja jedan od najmasovnijih i najdinamičnijih oblika selektivnog turizma, a aktivni oblik odmora ubraja se među najbrže rastuće segmente turističke potražnje. U suštini, on predstavlja spoj dviju ključnih društveno-ekonomskih pojava – turizma i sporta, koje zajedno oblikuju suvremene turističke trendove. Razvoj turizma i sporta usko je povezan s evolucijom koncepta slobodnog vremena, porastom životnog standarda ljudi te stalnim napretkom u prometnoj infrastrukturi. Svi ovi faktori zajedno stvaraju plodno tlo za ekspanziju sportskog turizma, gdje turisti sve više teže aktivnom odmoru, istraživanju destinacija kroz sportske aktivnosti te sudjelovanju u sportskim događanjima. Ovaj oblik turizma ne samo da zadovoljava potrebe tjelesnog i duhovnog blagostanja putnika već i pruža priliku za međunarodno umrežavanje i razmjenu sportskih iskustava.³³

Turisti sve više traže iskustva koja uključuju sportske aktivnosti, bilo da se radi o aktivnom sudjelovanju u sportu ili praćenju sportskih događanja na destinaciji. Ovaj oblik turizma pruža priliku za fizičku aktivnost, rekreaciju i uživanje u sportskim događanjima, a ujedno doprinosi ekonomskom razvoju destinacija. Sport i turizam često zajedno potiču rast i razvoj destinacija, pridonoseći povećanju broja posjetitelja, infrastrukturnim investicijama i promociji destinacija širom svijeta.³⁴

Sport je postao ključan motiv putovanja, jer odmor uključuje različite aktivnosti u prirodi, tjelesno vježbanje i rekreaciju. Aktivni turisti često vode brigu o svom zdravlju i blagostanju, a sport je postao značajan dio turističke ponude. Mnoge destinacije su

³² M. Bartoluci i S. Škorić, *Menadžment u sportu*, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta: Kineziološki fakultet Sveučilišta, 2009, str.16

³³ M. Bartoluci, S. Škorić i Z. Stranešić, *Sports tourism offer in Croatia*, Poslovna izvrsnost, vol. 10, br. 2., Zagreb, 2016., str. 9.

³⁴ Ibidem, str. 9.

se razvile u turističke atrakcije upravo zahvaljujući sportskim događanjima, kao što su Olimpijske igre ili svjetska prvenstva, koja su privukla pozornost i turiste.³⁵

Bavljenje određenim sportom i njegova popularnost često ovise o geografskim i sezonskim uvjetima u određenoj destinaciji. Osim toga, mnoge destinacije koriste sportsku ponudu kao sredstvo za promociju i dodatak svojoj temeljnoj turističkoj ponudi. Sportski događaji mogu značajno doprinijeti razvoju destinacije, privlačeći turiste i generirajući znatan ekonomski prihod. U nekim destinacijama, prihodi od sportskog turizma čine značajan dio ukupnih prihoda od turizma, pa čak dosežu i do 25%, ili čak 55% u nekim dijelovima Australije i Novog Zelanda. Sport tako postaje snažan faktor u razvoju i promociji turističkih destinacija te razvoju sportske infrastrukture.³⁶

Sportski turizam može se definirati sa stajališta aktivnosti i na osnovu motivacije.³⁷

Sa stajališta aktivnosti, definicija sportskog turizma prema Standeven i De Knop obuhvaća sve oblike aktivnosti i sudjelovanja u sportskim aktivnostima, bez obzira radi li se o povremenim, organiziranim, nekomercijalnim ili komercijalnim razlozima. Ovi oblici aktivnosti uključuju putovanja s mjesta boravka i rada, a mogu biti usmjereni na odmor ili poslovne svrhe. Sportski turizam obuhvaća i sudjelovanje u aktivnim sportskim aktivnostima, kao i pasivno promatranje sportskih događanja ili natjecanja. Ova sveobuhvatna definicija uzima u obzir različite aspekte sportskog turizma i raznolikost razloga zbog kojih ljudi putuju u svrhu sporta.³⁸

S obzirom na motivaciju putovanja, sportski turizam se može definirati kao "poseban oblik turizma u kojem su sportski motivi dominantni razlog za putovanje i boravak u određenim turističkim destinacijama i centrima." Ovdje se ističe da su sportske aktivnosti i interesi glavni faktor koji potiče putnike da odaberu određenu destinaciju za svoje putovanje.³⁹

³⁵ UNWTO, The World Tourism Organization, *International Conference on tourism and sports*, Technical note, UNWTO, 2016., str. 2.

³⁶ Ibidem, str. 2.

³⁷ B. Vukonić i N. Čavlek, *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb, 2001., str. 365

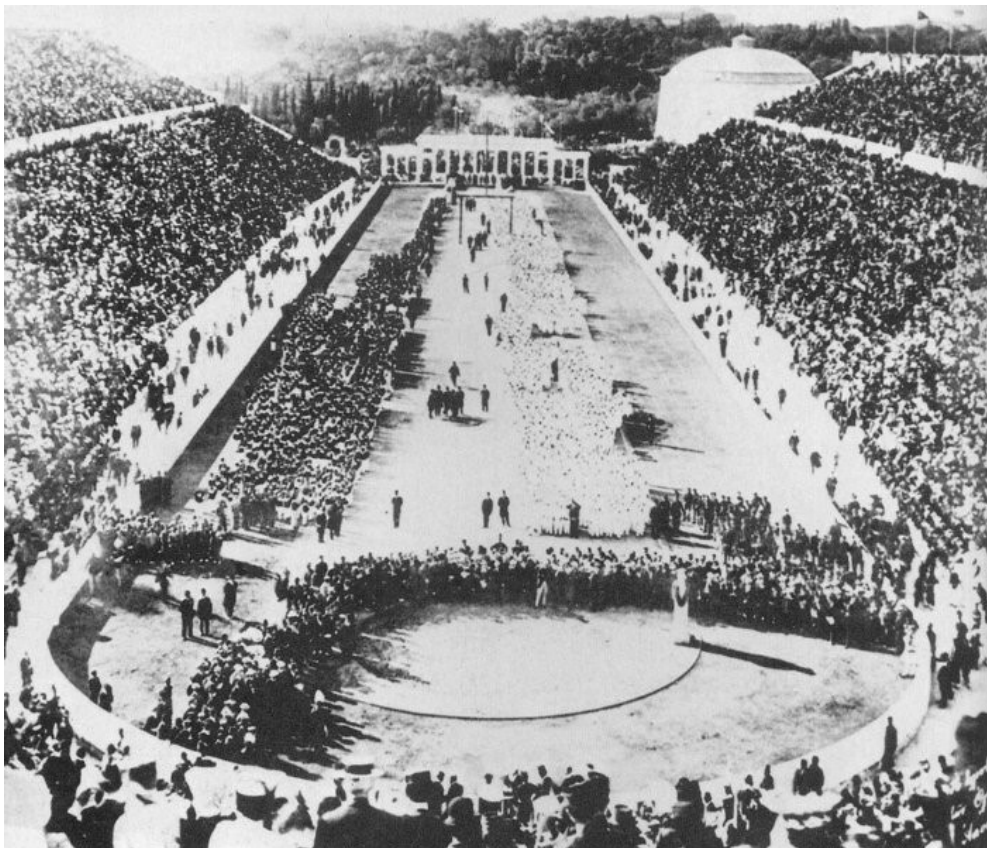
³⁸ Ibidem, str. 365

³⁹ Ibidem, str. 365

U sportske turiste možemo uz aktivne sportaše svrstati osobe koje se rekreativno bave sportom, te gledatelje sportskih događaja i putnike koji posjećuju lokacije vezane uz sportske događaje.

3.2. Povijest i razvoj sportskog turizma

Povezanost turizma i sporta prvi put je primijećena u antičkom dobu tijekom Olimpijskih igara koje su se održavale svake četiri godine u Grčkoj. Ove igre, koje su trajale pet dana, privlačile su više od 40 000 gledatelja te su predstavljale mjesto okupljanja sportaša, istraživačkih putnika željnih kulturnih doživljaja i vjerskih entuzijasta. Olimpijske igre označavaju prekretnicu u razvoju masovnog turizma, gdje su ljudi putovali u istu destinaciju u isto vrijeme.⁴⁰

Tablica 3. Svečano otvorenje Olimpijskih igara u Ateni 1896. Izvor: Hrvatska enciklopedija, *Olimpijske igre*, web stranica, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/olimpijske-igre> (pristupljeno 07.04.2024.)

U srednjem vijeku, sportski turizam se diferencira prema bogatima i siromašnima. Bogatiji slojevi društva bavili su se elitnim sportovima poput streličarstva,

⁴⁰ M. Bartolci S. Škorić I M. Andrijašević, *Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika*, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 94-96

dok su siromašniji sudjelovali u pristupačnijim sportovima kao što je nogomet, zbog ograničenih financijskih sredstava za rekreaciju. Prisustvovanje turnirima, na kojima su sudjelovali gosti iz različitih krajeva, smatralo se vrstom sportske rekreacije u turizmu.⁴¹

Najznačajnije razdoblje povezanosti turizma i sporta događa se u 19. i 20. stoljeću uslijed industrijske revolucije, urbanizacije, poboljšanja životnog standarda, demokratizacije, većih prava i razvoja prometa. Ovo razdoblje značajno mijenja perspektivu sportskih putovanja, čime se otvaraju mogućnosti za sudjelovanje ne samo imućnim gostima, već svakome tko teži sportskoj rekreaciji.⁴²

U Hrvatskoj, sportski turizam je prvi puta dobio konkretan oblik 1966. godine s izgradnjom malih golf terena, stolova za tenis, pikado igrališta i visećih kugli na otoku Krku (Baška) i u Crikvenici, prilagođenih potrebama gostiju. Nakon inicijalnih projekata, uslijedili su novi, ostvareni uz suradnju domaćih i stranih stručnjaka. Posebno značajan bio je "Međunarodni seminar Komiteta za sport i slobodno vrijeme ICSP-e UNESCO" održan 1966. godine u Sloveniji (Bled), gdje se naglasila važnost sportsko-rekreacijskih aktivnosti za turiste.⁴³

Inspirirani ovim događajem, izgrađeni su novi sportski centri u gradovima poput Pule (Verudela, Zlatne Stijene) i Makarske, opremljeni igralištima za odbojku, bočalištem, zračnom streljanom te drugim sadržajima. Godine 1968., otvoreni su novi objekti u Rovinju (Ville Rubin, hotel "Eden") te po jedan sportski centar u Umagu, Omišu, Šibeniku, Bolu (Braču) i Loparu (Rabu). Dodatno, 1969. godine održano je savjetovanje u Opatiji na temu "Turizam i sportska rekreacija", dodatno naglašavajući važnost sportskog turizma u ponudi.⁴⁴

Širenjem ponude sportskog turizma, povećao se interes gostiju koji žele aktivno sudjelovati u sportu, bilo samostalno ili u društvu prijatelja. Motivacija igra ključnu ulogu u korištenju sportsko-rekreacijskih sadržaja, gdje gosti koji redovito prakticiraju sport osjećaju veću potrebu za aktivnostima i sudjelovanjem tijekom odmora. Unatoč pozitivnom odazivu, postoje i kritike koje ukazuju na dostupnost objekata te na potrebu

⁴¹ M. Bartolci S. Škorić I M. Andrijašević, *Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika*, Narodne novine, Zagreb, 2021., str. 94-96

⁴² Ibidem, str. 94-96

⁴³ M. Bartoluci I N. Čavlek, *Turizam i sport*, Fakultet za fizičku kulturu, Ekonomski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 1998., str. 125-133.

⁴⁴ Ibidem, str. 125-133.

poboljšanja raznolikosti i kvalitete ponude. Za uvođenje novih sportsko-rekreacijskih sadržaja, ključno je uzeti u obzir tri pokazatelja: strukturu i broj potencijalnih korisnika, vrste smještajnih kapaciteta te lokaciju u odnosu na prostornu raspoloživost i veličinu prostora.⁴⁵

Na obali Jadrana, hotelski centri su posvetili značajna ulaganja u objekte za sportsku rekreaciju, uključujući kuglanje, mini golf, glisere, jedrilice, mali golf, tenis, sportske igre, streljaštvo i drugo. Sve ove aktivnosti su postale integralni dio turističko-ugostiteljske ponude. Raznolika ponuda sportskih sadržaja privlači veći broj gostiju, što potvrđuju brojna istraživanja. Hrvatska, tijekom gotovo četiri desetljeća, sustavno usavršava i unapređuje usluge sportske rekreacije kako bi zadovoljila rastuću potražnju i očekivanja turista.⁴⁶

Slika 2. Primjer mini golfa na Arena Verudela Beach u Puli
Izvor: Arena hotels, Arena Hospitality Group, web stranica, dostupno na: <https://www.arenahotels.com/en/resort/park-plaza-verudela/facilities> (pristupljeno 13.03.2024.)

⁴⁵ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport*, Fakultet za fizičku kulturu, Ekonomski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 1998., str. 125-133.

⁴⁶ Ibidem, str. 125-133.

3.3. Oblici sportskog turizma

Sportski turizam možemo svrstati u selektivne oblike turizma koji se temelje na motivaciji za putovanjem, i sukladno tome, pojavljuju se u tri različita oblika⁴⁷:

1. Natjecateljski sportski turizam definira se kao putovanje koje se odvija radi sudjelovanja u sportskim natjecanjima ili gledanja istih, kako domaćih, tako i međunarodnih. Za razliku od toga, rekreativni turizam nema natjecateljski karakter niti promatrački element, koji su karakteristični za natjecateljski sportski turizam. Sportska rekreacija predstavlja slobodno izabranu, individualnu ili organiziranu aktivnost koja se ostvaruje kroz fizičko vježbanje i sportsko-rekreativne aktivnosti. Ova forma turizma omogućuje ljudima aktivan odmor, pruža zdravu zabavu i razonodu te potiče sudjelovanje u sportsko-rekreativnim aktivnostima. Zahvaljujući sportskoj rekreaciji, osobe provode svoje slobodno vrijeme na koristan i kreativan način te zadovoljavaju svoju potrebu za igrom i tjelesnom aktivnošću.
2. Zimski sportski turizam obično se odvija u planinskim zimskim centrima gdje su glavne aktivnosti usmjerene na zimske sportove. To uključuje popularne aktivnosti kao što su skijanje na stazi, snowboarding na strminama, klizanje na zaleđenim površinama, igre na snijegu i ledu te slične zimske sportske izazove. Zimski turizam privlači ljude koji vole hladnije klimatske uvjete i žele uživati u zimskoj idili i sportskim avanturama.
3. Ljetni sportski turizam, s druge strane, često se odvija na obalama mora ili drugim destinacijama s toplijim vremenom. Tijekom ljetnog sportskog odmora, turisti mogu uživati u različitim aktivnostima kao što su biciklizam uz obalu, špiljarstvo u prirodnim pećinama, adrenalinski sportovi poput ronjenja ili parasailinga, trčanje uz obalu, surfanje na valovima ili igranje golfa na terenima uz more. Ljetni sportski turizam pruža priliku za aktivno sudjelovanje u sportskim aktivnostima u toplijem vremenu i često privlači ljude koji vole ljetnu atmosferu i vodene avanture.

Sport i rekreacija u turizmu ne samo da pružaju zabavu i opuštanje, već također doprinose stjecanju novih spoznaja i učenjima. Da biste se bavili određenom vrstom rekreacije, često je potrebno naučiti i savladati određene sportske vještine. Na primjer, jedriti, roniti, igrati tenis, golf, jahati, plivati, penjati se po stijenama i mnoge druge

⁴⁷ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport*, Fakultet za fizičku kulturu, Ekonomski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 1998., str. 125-133.

aktivnosti zahtijevaju specifične vještine i znanja. Kroz turističke aktivnosti vezane uz sport i rekreaciju, ljudi imaju priliku naučiti nove vještine, razvijati svoje sposobnosti i proširivati svoje horizonte.⁴⁸

Sportski turizam iziskuje pažljivo definirane elemente i atraktivne faktore kako bi pružio izuzetno iskustvo putnicima. Ključni naglasak treba biti na prirodno-geografskim karakteristikama destinacije, jer upravo te prirodne ljepote postaju temelj za uspješan razvoj sportskog turizma. Važnost je naglašena jer se sportski turizam temelji na optimalnom iskorištavanju postojećih prirodnih resursa, minimalno izmijenjenih infrastrukturnim zahvatima, kako bi se stvorila jedinstvena i nezaboravna iskustva za posjetitelje. Uvođenje dobro očuvanih prirodnih resursa kao ključnih elemenata sportskog turizma ne samo da oplemenjuje turističku ponudu već i promiče održivi pristup razvoju destinacije. Raznolikost prirodnih okruženja, poput planinskih staza, obala, rijeka ili jezera, omogućuje široku paletu sportskih aktivnosti, od planinarenja i biciklizma do vodenih sportova. Također, minimalni utjecaj na prirodu čuva autentičnost destinacije, čime se posjetiteljima pruža ne samo sportsko iskustvo već i dodatnu vrijednost kroz očuvanje prirodnog okoliša. Na taj način, sportski turizam postaje sinonim za spoj avanture i očuvanja prirode, gradeći most između ljudi i okoliša.⁴⁹

Osim te podjele, sportski turizam razvio je i svoje pojavne oblike prema vrsti sportskih atrakcija, te je ista prikazana u tablici 4.

⁴⁸ S. Geić. *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., 271-280

⁴⁹ Ibidem, str. 271-280

<p>Aktivni sportski turizam</p>	<p>Predstavlja dinamičan način provođenja odmora u kojem turisti traže više od pasivnog odmora na plaži ili u hotelu. Umjesto toga, žele se aktivno uključiti u različite sportske aktivnosti tijekom svog boravka. Ovaj oblik turizma često privlači turiste motivirane za bavljenjem sportom, kao i one koji traže nove izazove i iskustva. Primamljiva ponuda sportskih sadržaja može biti ključni faktor u odabiru odredišta za odmor. Na primjer, turisti mogu izabrati boravak u hotelima s golf igralištima, ili destinacije na moru pogodne za surfanje, jedrenje ili biciklizam. Aktivni sportski turizam pruža priliku za istraživanje i upijanje energije kroz različite sportske aktivnosti, osnažujući tijelo i um te ostavljajući nezaboravne uspomene.</p>
<p>Manifestacijski sportski turizam</p>	<p>Obuhvaća dolazak turista na velika sportska događanja koja privlače mnoštvo ljubitelja sporta iz cijelog svijeta. Ovi događaji, poput Europskog rukometnog prvenstva, Snježne kraljice, atletskih natjecanja, biciklističkih utrka poput Tour of Croatia ili teniskih turnira poput Croatia Opena, postaju magneti za turiste. Osim samog sportskog natjecanja, ovi događaji često nude i bogat popratni program koji uključuje kulturne, gastronomske i zabavne aktivnosti. Manifestacijski sportski turizam stvara dinamičnu atmosferu u destinaciji, potičući ekonomski razvoj, promicanje turizma i stvaranje pozitivnog imidža destinacije na globalnoj razini.</p>
<p>Povijesni sportski turizam</p>	<p>Privlači turiste koji su zainteresirani za sportsku povijest i naslijeđe. Ovaj oblik turizma omogućuje posjetiteljima da istraže različite aspekte sportske prošlosti od posjeta kućama slavnih sportaša do muzeja sporta i sportskih objekata poput Doma sportova Dražen Petrović ili Hrvatskog športskog muzeja. Ovi posjeti pružaju uvid u sportsku baštinu destinacije, pričajući priče o legendarnim sportskim događajima, herojima i njihovim dostignućima. Povijesni sportski turizam omogućuje turistima da dublje razumiju utjecaj sporta na društvo i kulturu te da cijene njegovu važnost kroz vlastita iskustva i interakciju s bogatom poviješću destinacije.</p>

Tablica 4. Podjela sportskog turizma na pojavne oblike
Izvor: M. Bartoluci i S. Škorić, *Menadžment u sportu*, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta: Kineziološki fakultet Sveučilišta, 2009.

3.3. Značajke sportskog turizma

Suvremeni turizam i sport međusobno su povezane aktivnosti. Srodnosti tih pojava, kao i bliskost njihovih funkcija proizlazi iz činjenice prema kojoj su nositelji turizma i sporta često isti subjekti (u ponudi i potražnji). Međuovisnost suvremenog turizma i sporta temelji se na ⁵⁰:

- Faktorima koji dovode do razvitka sporta i turizma
- Funkcijama koje generiraju turizam i sport
- Ekonomskim učincima.

Sportski turizam značajno utječe na svoj razvoj zbog različitih faktora, uključujući i posredne i one povezane s turističkom ponudom. Sportski i rekreativni sadržaji postaju sve važniji faktor u turističkoj ponudi i potražnji. Brzi tempo suvremenog života i nedostatak tjelesne aktivnosti čine aktivni odmor nužnim, što se postalo sve očitije posljednjih desetljeća. Osnovne potrebe za kvalitetnim turističkim odmorom zadovoljavaju se kroz raznolike programe sportskih i rekreativnih aktivnosti koje pridonose poboljšanju tjelesnih sposobnosti i funkcija organizma. Navedeno će se prikazati u Tablici 5. u nastavku.⁵¹

⁵⁰ M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997., str. 65

⁵¹ M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Informator, 2. izdanje, Zagreb, 2003., str. 66.

FAKTORI RAZVOJA TURIZMA		FAKTORI RAZVOJA SPORTA U TURIZMU	
Faktori turističke potražnje		Faktori potražnje sportsko-rekreacijskih usluga	
Objektivni	<ul style="list-style-type: none"> • Stanovništvo • Urbanizacija • Dohodak stanovnika • Slobodno vrijeme 	Objektivni	<ul style="list-style-type: none"> • Urbanizacija i industrijalizacija • Dohodak stanovništva • Slobodno vrijeme
Subjektivni	<ul style="list-style-type: none"> • Moda • Oponašanje • Navike • Prestiž • Vjera • Ljubav 	Subjektivni	<ul style="list-style-type: none"> • Moda • Oponašanje • Navike • Prestiž
POSREDNIČKI FAKTORI		POSREDNIČKI FAKTORI	
<ul style="list-style-type: none"> • Turoperatori • Turističke agencije • Turistička društva 		<ul style="list-style-type: none"> • Turističko- sportske agencije • Sportske organizacije 	
Faktori turističke ponude		Faktori sportsko- rekreacijske ponude	
Faktori atraktivnosti turističke ponude	<ul style="list-style-type: none"> • Prirodni • Društveni 	Prirodni resursi	
Komunikacijski faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Prijevozna sredstva • PPT veze 	Sportsko- rekreacijski objekti i sadržaji	
Receptivni faktori	<ul style="list-style-type: none"> • Smještajni kapaciteti 	Sportsko- rekreacijski programi	

	<ul style="list-style-type: none"> • Ugostiteljski kapaciteti • Ostali kapaciteti 	
--	---	--

Tablica 5. Faktori razvoja turizma i sporta u turizmu

Izvor: M. Bartoluci., *Ekonomika i menedžment sporta*, Informator, 2. izdanje, Zagreb, 2003., str. 66.

Usporedbom faktora turizma i faktora sportskog turizma očito je da su faktori potražnje uglavnom slični. Primarno, primjećuje se da su faktori potražnje sportskih i rekreativnih usluga gotovo identični onima kod turističkih usluga. Na primjer, objektivni faktori potražnje za turizmom i sportskim turizmom su slični, osim što je kod turizma dodatno naglašeno razdvajanje populacije. Subjektivni faktori također su slični. Sportski turizam ovisi o faktorima kao što su urbanizacija, industrijalizacija, slobodno vrijeme, dohodak stanovništva, moda, navika, prestiž i oponašanje. Razvoj sportskih aktivnosti može se pripisati industrijalizaciji i urbanizaciji, s obzirom na to da su promijenili način života i rada ljudi.⁵²

Što se tiče posredničkih faktora u sportskom turizmu, oni se ne razlikuju znatno od onih u turizmu. Ovdje se spominju turističko-sportske agencije i sportske organizacije kao relevantni akteri. Faktori samih sportskih ponuda se, međutim, nešto više razlikuju u usporedbi s faktorima u turizmu. Poseban naglasak stavlja se na prirodne resurse i programe rekreacije usmjerene prema sportu.⁵³

Sportski turizam treba biti temeljen na svojstvima i karakteristikama prirodno-geografskih elemenata i faktora te prirodnih resursa u procesima prostornog i razvojnog turističkog planiranja, oblikovanja sportsko-rekreacijskih sadržaja i poboljšanja njihove kvalitete.⁵⁴

Stvaranje ekonomske koristi također je važna karakteristika sportskog turizma. Sport unutar turizma omogućuje generiranje dodatnih ekonomskih koristi u turističkim organizacijama i poduzećima koja pružaju različite sportsko-rekreacijske usluge. Ove usluge uključuju iznajmljivanje sportskih objekata i opreme, organizaciju škola i tečajeva za učenje različitih sportova, pripremu sportaša, organizaciju velikih sportskih

⁵² M. Bartoluci., *Ekonomika i menedžment sporta*, Informator, 2. izdanje, Zagreb, 2003., str. 66.

⁵³ Ibidem, str. 66.

⁵⁴ M. Bartoluci. et.al., *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str 80.

dogođanja i natjecanja te sportsko-zabavne atrakcije. Izravni ekonomski učinci proizlaze iz prodaje sportsko-rekreacijskih usluga u okviru turističkih ili sportskih organizacija.⁵⁵

Veza između turizma i sporta proizlazi i iz funkcija koje generiraju ove dvije društvene pojave. Brojne funkcije turizma i sporta mogu se svrstati u dvije skupine⁵⁶:

1. Društvene ili humanističke funkcije
2. Ekonomske funkcije

Funkcije turizma	Funkcije sporta i sportske rekreacije
DRUŠTVENE (humanističke)	DRUŠTVENE (humanističke)
<ul style="list-style-type: none"> • Sportsko-rekreacijska • Obrazovna • Zdravstvena • Politička 	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravstvena • Odgojno- obrazovna • Politička
EKONOMSKE	EKONOMSKE
<ul style="list-style-type: none"> • Devizna • U zapošljavanju • U razvoju nerazvijenih krajeva • Multiplikativna • Konverzijska 	<ul style="list-style-type: none"> • Devizna • U zapošljavanju • Multiplikativna

Tablica 6. Funkcije turizma, sporta i sportske rekreacije
Izvor: M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997., str. 36

Kada govorimo o društvenim funkcijama neke djelatnosti govorimo o njezinim neekonomskim, odnosno o funkcijama čiji se krajnji rezultat uobičajeno ne izražava novčano, jer se teško može financijski kvantificirati. Među mnogobrojnim funkcijama turizma i sporta posebnu vrijednost upravo imaju društvene funkcije koje se ogledaju u obogaćivanju čovjeka novim spoznajama, doživljajima i aktivnostima poput sportsko-rekreacijskih aktivnosti. U tablici 7. će se detaljnije pojasniti njihova podjela.

⁵⁵ S. Geić, *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Sveučilište u Splitu, Split, 2011., str. 277

⁵⁶ M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997., str. 36

<p>Zdravstvena funkcija</p>	<p>Jedna od najvažnijih funkcija turizma, ali i sporta u turizmu. Poznato je da se različitim programima u turizmu pozitivno utječe na očuvanje i poboljšanje zdravlja ljudi, u ovom slučaju turista. Brojna su istraživanja potvrdila tezu da bavljenje sportom i rekreacijom pridonosi sprječavanju bolesti suvremene civilizacije (duševnih i srčano-žilnih bolesti) te unaprjeđenju funkcionalnih sposobnosti organizma.</p>
<p>Odgojno- obrazovna funkcija</p>	<p>Sport i rekreacija u turizmu imaju i određenu obrazovnu funkciju koja manifestira učenjem i savladavanjem određenih sportskih vještina poput tenisa, golfa, jahanja, skijanja i dr. Međutim time se ne povećava samo obrazovna razina turista, već ova funkcija ima i određeno odgojno djelovanje koje se manifestira stvaranjem navika za bavljenjem određenim sportskim aktivnostima, osobito kod djece i mladeži.</p>
<p>Socijalno- politička funkcija</p>	<p>Putem sportsko- rekreacijskih i drugih aktivnosti na putovanju i odmoru ljudi se upoznaju, zbližavaju bez obzira na socijalne i druge razlike među njima, čime se ostvaruje određena socijalna funkcija turizma i sporta.</p> <p>Sport je gotovo uvijek vezan za putovanje u različita mjesta, čime, zajedno s turizmom, postaje poslani mira među državama. Osim toga, vrhunska sportska dostignuća najbolje su sredstvo za promociju pojedinih zemalja u svijetu.</p>

Tablica 7. Društvene ili humanističke funkcije turizma i sporta
Izvor: M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997., str. 36

Ekonomске funkcije turizma manifestiraju se brojnim ekonomskim učincima na turističkom tržištu. Osobito su važne za receptivne zemlje u kojima je turizam važna ekonomska aktivnost. Među ekonomskim funkcijama najvažnije su sljedeće:

<i>Devizna funkcija</i>	Manifestira se visokim deviznim učinkom turizma.
<i>Funkcija turizma u zapošljavanju</i>	Turizam je radno intenzivna djelatnost, što znači da zapošljava velik broj radnika.
<i>Funkcija turizma u razvoju nerazvijenih krajeva</i>	Turizam je pokretač razvoja nerazvijenih krajeva i područja.
<i>Multiplikativna funkcija turizma</i>	Turizam je multiplikator, tj. Faktor razvoja svih srodnih djelatnosti na turističkom tržištu, primjerice poljoprivrede, prometa, ugostiteljstva, trgovine i dr.
<i>Konverzijska funkcija turizma</i>	Ostvaruje se komparativnim prednostima turizma putem kojega se mogu realizirati turistički resursi koji nemaju karakter robe (sunce, more, voda, zrak, kulturno-povijesna baština i dr.)

Tablica 8. Ekonomске funkcije turizma i sporta
Izvor: M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997., str. 36

Ekonomске učinke sporta u turizmu moguće je valorizirati kao izravne ekonomske učinke i posredne ekonomske učinke. Izravni ekonomski učinci ostvaruju se u turističkim ili sportskim poduzećima na temelju prodaje sportsko- rekreacijskih usluga. Oni se ostvaruju razlikom prihoda i troškova sportskih usluga i mjerljivi su u svakoj turističkoj ili sportskoj organizaciji. Posredni ekonomski učinci se manifestiraju različitim oblicima turističkog prometa, a stvaraju ih turisti kojima je sport glavni motiv dolaska i boravka u određenoj turističkoj destinaciji. To su sportaši i rekreativci svih vrsta i kategorija koji sudjeluju na raznim natjecanjima, turnirima, igrama, rekreacijskim programima skijanja, tenisa, sportskih igara i dr.

4. Sportski turizam u svijetu

Sportski turizam predstavlja značajan segment industrije putovanja, privlačeći ljude svojom jedinstvenom kombinacijom sportskih događanja, rekreacije i putovanja. Sa rastućim interesom za sportska dešavanja širom svijeta, ovaj oblik turizma donosi ekonomske benefite destinacijama i pruža putnicima nezaboravna iskustva, bilo da je riječ o prisustvovanju velikim sportskim manifestacijama ili aktivnom učešću u sportskim aktivnostima na destinaciji. Svaka godina je ispunjena raznim sportskim natjecanjima koja privlače ogroman broj gledatelja diljem zemlje domaćina. Ove manifestacije obuhvaćaju širok spektar sportskih disciplina i održavaju se na globalnoj razini. Sportski događaji mogu biti bilo koje veličine i značaja, no ipak su to glavni sportski događaji koji dobivaju najviše gravitacije. Značajni događaji, poput Olimpijskih igara ili Svjetskog nogometnog prvenstva, važni su centri za sportski događaj i dovode milijune turista na odredište domaćina. Kako raste sportska popularnost, tako i raste brojnost turista koji putuju s ciljem aktivnog ili pasivnog sudjelovanja u nekom sportu, a samim time raste i ponuda, odnosno broj destinacija koje nude sportski proizvod.

4.1. Olimpijske igre

Najstarija i najveća sportska manifestacija, Olimpijske igre, održava se svake dvije godine, izmjenjujući zimske i ljetne igre, čime se svaka od njih organizira jednom u četiri godine. Ovaj globalni događaj, čije je moderno održavanje započelo 1896. u Ateni, simbolizira pet isprepletenih krugova različitih boja, poznatih kao olimpijski krugovi. Ove boje - plava, žuta, crna, zelena i crvena - predstavljaju pet naseljenih kontinenata, pri čemu se Južna i Sjeverna Amerika smatraju jednim kontinentom. Ovaj simbol, osmišljen od strane osnivača modernih Olimpijskih igara, Pierrea de Coubertina, simbolizira jedinstvo sportaša iz svih dijelova svijeta koji se okupljaju na igrama. Simbol Olimpijskih igara nalazi se na slici 3.

Slika 3. Simoblika krugova Olimpijskih igara
Izvor: Olympic games, web stranica, dostupno na: <https://olympics.com/en> (pristupljeno 15.11.2023.)

Osnovne vrijednosti olimpizma, poput prijateljstva, obrazovanja kroz sport, zajedništva i društvene odgovornosti, čine temeljni koncept Olimpijskih igara. Ljetne igre obuhvaćaju 47 sportova, dok zimske igre obuhvaćaju 15 sportova, okupljajući raznolik skup sportaša i privlačeći publiku s različitim sportskim interesima. Time Olimpijske igre postaju platforma koja promovira te vrijednosti širom svijeta.⁵⁷

Olimpijske igre u Ateni 2004. godine okupile su impozantnih 11 000 sportaša i 5 500 službenih osoba, sudaca i tehničkih delegata. Na ovom događaju, radilo je i 21 500 predstavnika medija te 153 500 osoba u organizaciji i pripremi igara, uključujući 60,000 volontera. Izgrađeno je 30 sportskih objekata, prodano je 3,5 milijuna ulaznica, a natjecanju je prisustvovalo čak 200 predsjednika država. Sve to financirano je budžetom od 1,962 milijarde eura, bez gradske infrastrukture i troškova novih sportskih objekata. Ove brojke jasno ilustriraju važnost Olimpijskih igara za turizam, promociju, te generiranje radnih mjesta u destinaciji.⁵⁸

Primjeri velike gledanosti događanja poput Olimpijskih igara u Sydneyju 2000. godine, koje je pratilo oko 3,6 milijardi ljudi u 220 zemalja, ili Zimskih olimpijskih igara

⁵⁷ Olympic games, web stranica, dostupno na: <https://olympics.com/en> (pristupljeno 15.11.2023.)

⁵⁸ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 121

u Salt Lake Cityju 2002. godine s 3 milijarde gledatelja u 160 zemalja, te Olimpijskih igara u Ateni sa čak 3,9 milijardi gledatelja, naglašavaju globalni doseg ovih manifestacija. London 2012. godine, na primjer, ugostio je Olimpijske igre s 8,8 milijuna prodanih ulaznica, sudjelovanjem sportaša iz 204 države, 20 tisuća predstavnika medija i 200 000 radnika i volontera. Tokom tih igara, London je privukao više od pola milijuna turista koji su u prosjeku trošili više od 1 200 funti tokom svog boravka.⁵⁹

4.2. Nogometna prvenstva

Nogomet, kao najpopularniji sport na svijetu, postavlja temelje za neka od najznačajnijih sportskih natjecanja, čineći ih ključnim događajima u području sportskog manifestacijskog turizma. Među tim natjecanjima, najveće je Svjetsko nogometno prvenstvo, koje se održava svake četiri godine od 1930. godine. Ovo međunarodno natjecanje okuplja muške nacionalne reprezentacije u intenzivnom mjesec dana trajanja, dok se 32 kvalificirane reprezentacije bore za prestižnu titulu. Organizacija cijelog turnira obično se odvija u jednoj zemlji, pružajući značajne ekonomske koristi državi domaćinu.⁶⁰

Svjetsko nogometno prvenstvo 1998. godine, održano u Francuskoj, privuklo je oko 900 000 turista tokom mjesec dana trajanja, generirajući neto-profit od 10,2 milijarde eura uz investicije od 1,3 milijarde eura u turističke i sportske sadržaje. Njemačka, domaćin Svjetskog prvenstva 2006., privukla je dva milijuna stranih turista, dok je Brazil 2014. godine doživio značajan porast dolazaka, premašujući milijun posjetitelja u lipnju. Impresivnih 95% stranih turista koji su posjetili Brazil zbog nogometnog prvenstva izrazilo je namjeru ponovnog posjeta zemlji. Tijekom Svjetskog prvenstva u Rusiji 2018., gradove domaćine posjetilo je ukupno 5 milijuna turista do četvrtfinalnih susreta, od kojih je 2,9 milijuna bilo stranih posjetitelja. U prosjeku, svaku utakmicu je pratilo 46 000 gledatelja. Rusija je uspostavila FAN ID, omogućujući vlasnicima ulaznica bezvizni ulazak i ostanak u zemlji od 4. lipnja do 15. srpnja, potičući produženi boravak i istraživanje turističke ponude Rusije.⁶¹

Europsko nogometno prvenstvo za muškarce se održava od 1960. godine, okupljajući 24 najbolje europske reprezentacije. Natjecanje se organizira svake četiri godine, usklađujući se s ritmom Svjetskog prvenstva, te traje mjesec dana. Kroz

⁵⁹ Olympic games, web stranica, dostupno na: <https://olympics.com/en> (pristupljeno 15.11.2023.)

⁶⁰ Fifa, web stranica, dostupno na: <https://www.fifa.com/fifaplus/en> (pristupljeno 15.11.2023.)

⁶¹ Ibidem

povijest, broj domaćina se mijenjao, od jednog ili dva, sve do najnovijeg formata s 12 država domaćina, koji se prvi put primijenio ljeta 2012. godine. Pozitivan utjecaj ovakvog događaja na turističke brojke vidljiv je na primjeru Poljske, koja je 2012. godine bila domaćin istog. To je godine Poljsku posjetilo preko milijun turista više nego prethodne godine, a taj trend se nastavio i u narednim godinama. Stoga je moguće zaključiti da je Europsko nogometno prvenstvo doprinijelo promociji destinacije i povećanju turističke privlačnosti.⁶²

Slika 4. Logo Europskog nogometnog prvenstva održanog u Poljskoj i Ukrajini 2012. godine

Izvor: Europsko prvenstvo u nogometu – Poljska i Ukrajina 2012., Wikipedija, web stranica, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Europsko_prvenstvo_u_nogometu_%E2%80%93_Poljska_i_Ukrajina_2012. (pristupljeno 08.12.2023.)

Kada je riječ o nogometu, važna su i klupska natjecanja poput Lige prvaka i Europske lige, gdje se natječu najbolji nogometni klubovi. Finale Lige prvaka 2019. godine održano u Madridu imalo je značajan utjecaj na madridski turizam, potičući ekonomiju. Popunjenost smještajnih kapaciteta tijekom tog vikenda dosegla je 90%, uz povećanje cijena hotela od 200%. Unatoč visokim cijenama, 95% hotelskih kapaciteta bilo je popunjeno, dok je samo 32% Airbnb apartmana u blizini stadiona bilo

⁶² UEFA, web stranica, dostupno na: <https://www.uefa.com/euro2024/> (pristupljeno 15.11.2023.)

slobodno. Domaćinstvo finala Lige prvaka također je poslužilo kao izvrsna promocija za Madrid, dosežući preko 350 milijuna televizijskih gledatelja.⁶³

4.3. Teniski turniri

Jedan od izuzetno popularnih sportova je tenis, a teniski turniri održavaju se tijekom gotovo cijele godine na svim kontinentima. Profesionalni teniski turniri organiziraju se svake godine prema unaprijed određenom rasporedu, trajanja od jednog do dva tjedna. Najprestižniji su Grand Slam turniri, koji uključuju Australian Open, Roland Garros, Wimbledon i US Open.

Prvi od četiri Grand Slam turnira u godini, Australian Open, održava se u zadnjem tjednu siječnja i prvom tjednu veljače. Samo 2012. godine, turnir je privukao impresivnih 686 006 posjetitelja, dok ga je putem televizijskog prijenosa pratilo čak 349 milijuna gledatelja. Osim sportskog uspjeha, turnir je pridonio i gospodarstvu australske države Victorije s ekonomskim poticajem od 239 milijuna dolara. Dodatno, događaj je generirao 446 000 noćenja u Melbourneu i okolnim područjima.⁶⁴

Sljedeća dva turnira iz Grand Slam serije održavaju se u Europi. Prvi je Roland Garros, poznat kao French Open, koji se održava u Parizu krajem svibnja i početkom lipnja. Drugi je Wimbledon, također poznat kao England Open, a odvija se u Londonu tijekom prve polovice mjeseca srpnja. Posljednji turnir ovog ranga održava se krajem kolovoza i početkom rujna u Sjedinjenim Američkim Državama, točnije u New Yorku. Ovi prestižni događaji su izuzetno privlačni za sportske turiste jer okupljaju najveća imena muškog i ženskog tenisa, pridonoseći značajno turizmu destinacije. Primjerice, sam centralni teren Roland Garrosa, Philippe Chatrier, može ugostiti oko 15 000 gledatelja.⁶⁵

⁶³UEFA, web stranica, dostupno na: <https://www.uefa.com/euro2024/> (pristupljeno 15.11.2023.)

⁶⁴ Traveller, *Melbourne's smash hit*, dostupno na: <https://www.traveller.com.au/melbournes-smash-hit-2ck9e> (pristupljeno: 17.01.2024.)

⁶⁵ Tennis tours, *French Open*, dostupno na: <https://www.tennistours.com/fr/french-open/seating-guide/> (pristupljeno 17.01.2024.)

Slika 5. All England Club za vrijeme Wimbledon
Izvor: Wimbledon, web stranica, dostupno na: <https://www.wimbledon.com/index.html>, (pristupljeno 17.01.2024.)

U svijetu tenisa postoje brojni turniri koji značajno doprinose sportskom turizmu destinacija, a jedan od takvih je i Masters 1 000 turnir u Indian Wellsu, Kalifornija. Samo u 2017. godini, ovaj turnir je generirao prihod od impresivnih 406,6 milijuna dolara. Posjetitelji iz različitih gradova, zajedno s dobavljačima, sponzorima i organizatorima, trošili su 262 milijuna dolara kod lokalnih tvrtki, što je pridonijelo poboljšanju standarda i boljitku lokalne zajednice. Ovaj turnir je također privukao izniman broj sudionika, s čak 475 000 posjetitelja samo dvije godine kasnije.⁶⁶

4.4. Biciklizam

Biciklizam postaje sve popularniji oblik turizma jer omogućuje putnicima istraživanje destinacija na aktivan i održiv način, spojivši uživanje u prekrasnom krajoliku s tjelesnom aktivnošću. Pedalirajući kroz slikovite staze, biciklisti doživljavaju jedinstvene kulturne i prirodne ljepote destinacija, stvarajući nezaboravna iskustva na svakom okretaju pedale. Najpoznatije biciklističke utrke su Tour de France, Giro d' Italia i Vuelta a España.

⁶⁶ Eu Desert sun, *Coronavirus: BNP Paribas Open cancellation puts \$400 million in tourism business on the line*, dostupno na: <https://eu.desertsun.com/story/sports/tennis/bnp/2020/03/09/coronavirus-bnp-paribas-cancellation-could-cost-palm-springs-area-400-m/5001247002/> (pristupljeno 17.01.2024.)

Ovaj se događaj održava svakog srpnja i traje otprilike tri tjedna. Utrka uključuje 20 timova sa po devet biciklista i obuhvaća rutu dugačku 3600 km kroz Francusku.⁶⁷ Iako se većina etapa Tour de Francea tradicionalno održava u Francuskoj, povremeno početak utrke izlazi izvan nje. Primjer toga dogodio se 2014. godine kada su prve dvije etape održane u Yorkshiru, Engleska. Osim što je početku utrke nazočilo oko 2.5 milijuna gledatelja, organizacija ovog događaja imala je značajan utjecaj na turizam Yorkshira. Tour de France poslužio je kao izvrsna promocija koja je već u sljedećoj godini rezultirala povećanjem broja turista, a potrošnja je u prvom tromjesečju 2015. godine porasla za 45% u usporedbi s istim razdobljem 2014. godine.⁶⁸

U 2019., utrka je dobila međunarodnu vidljivost jer je bila predstavljena na službenoj stranici francuskog turizma, france.fr, na 15 jezika. Ovaj sportski događaj strategijski je iskorišten u turističke svrhe, gdje su tijekom svake etape, prema lokaciji, istaknute jedinstvene turističke atrakcije i aktivnosti u njihovoj blizini. Tijekom televizijskih prijenosa, gledateljima su prikazivane atrakcije poput muzeja Romanité u Nîmesu, s jasnim naglaskom na dostupnost dodatnih informacija na france.fr.⁶⁹

⁶⁷ Tour de France, web stranica, dostupno na: <https://www.letour.fr/en/> (pristupljeno 17.01.2024.)

⁶⁸ Bbc, *Yorkshire tourism boost after Tour de France Grand Depart*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/uk-england-33513232> (pristupljeno 17.01.2024.)

⁶⁹ Gouvernement, *Tour de France 2019: an opportunity to discover French tourist destinations*, dostupno na: <https://www.gouvernement.fr/en/tour-de-france-2019-an-opportunity-to-discover-french-tourist-destinations> (pristupljeno 17.01.2024.)

Slika 6. Tour de France 2024. godine- planirane etape
Izvor: Tour de France, web stranica, dostupno na: <https://www.letour.fr/en/> (pristupljeno 17.01.2024.)

5. Sportski turizam u Hrvatskoj

Sportski turizam danas igra ključnu ulogu u ocjeni razvoja mnogih razvijenih zemalja, čineći ih atraktivnim turističkim destinacijama i pridonoseći znatno njihovom gospodarskom napretku. Ovaj pozitivan utjecaj odražava se i na globalnu ekonomsku dinamiku, čime se sportski turizam prepoznaje kao pokretač razvoja na mnogim područjima. Iako se trend ovakvog razvoja manifestira i u Hrvatskoj, valja napomenuti da je njegov obim još uvijek manji u usporedbi s razvijenijim zemljama.

Hrvatska, s dugom turističkom tradicijom, pretežno se oslanja na ljetni turizam kao ključni segment svoje turističke ponude. Međutim, selektivni oblik sportskog turizma, iako prisutan, izražava se u manjoj mjeri. Unatoč tome, Hrvatska se ističe kao zemlja s impresivnim sportskim uspjesima na međunarodnoj razini, zahvaljujući mnogim poznatim sportašima koji su postigli značajne rezultate na svjetskim sportskim

natjecanjima. Ova sportska slava doprinosi ugledu Hrvatske kao sportske nacije i izgrađuje njezin identitet kao destinacije koja proizvodi sportske ikone. To privlači turiste koji žele doživjeti atmosferu povezanu s velikim sportskim trenucima, čineći Hrvatsku primamljivom destinacijom za ljubitelje sporta iz cijelog svijeta.

5.1. Specifičnost razvoja sportskog turizma u Hrvatskoj

Republika Hrvatska obuhvaća površinu od 56 538 km², gdje živi oko 4,6 milijuna stanovnika ili oko 82 stanovnika po kvadratnom metru. Gustoća naseljenosti kreće se od 10 do 15 stanovnika po kvadratnom kilometru u Lici do 140 stanovnika po kvadratnom kilometru u gornjoj Podravini i Međimurju. Posebno je velika gustoća i koncentracija stanovništva oko glavnih regionalnih centara. Prirodna obilježja nekog prostora (reljef, klima, vode, vrste tla, biljni i životinjski svijet), odnosno stupanj atraktivnosti prirodnog resursa, ne samo da su jedan od najvažnijih faktora svekolikoga gospodarskog razvoja, već su jedan od najvažnijih faktora usmjeravanja turista u određenu destinaciju.⁷⁰

U Hrvatskoj postoji značajna međuovisnost između turizma i sporta kao ključnih gospodarskih djelatnosti za zemlju. Prihodi generirani iz ove dvije djelatnosti proizlaze iz organizacije različitih sportskih događaja specifičnih za Hrvatsku, koji privlače velik broj turista. Mnoge sportske manifestacije postaju progresivan poticaj u razvoju hrvatskog turizma, jer ne samo da privlače posjetitelje u zemlju, već i učinkovito promoviraju Hrvatsku kao destinaciju.⁷¹

Organizacija velikih sportskih natjecanja, poput europskih i svjetskih prvenstava, olimpijada i slično, predstavlja prije svega afirmaciju u organizacijskom aspektu. Istovremeno, ova događanja služe kao izuzetan promocijski faktor za turizam zemlje, privlačeći pažnju globalne publike. Ovakve manifestacije ne samo što jačaju ugled zemlje u organizaciji, već i potiču budući dolazak turista koji prepoznaju snagu i značaj sporta u Hrvatskoj.⁷²

Hrvatska obiluje prirodnim resursima koji omogućuju razvoj sportskog turizma kao selektivnog oblika turizma. Zahvaljujući raznolikim i prirodno atraktivnim područjima, Hrvatska ima veliki potencijal za izgradnju sportske infrastrukture, što je

⁷⁰ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 80

⁷¹ Ibidem, str. 80

⁷² Ibidem, str. 80

čini poželjnom destinacijom za sportske aktivnosti. Planine, rijeke, jezera, more, razvijena obala s otocima te povoljna klima čine Hrvatsku atraktivnom destinacijom za razvoj sportskog turizma.⁷³

Zemlja također posjeduje bogatu turističku infrastrukturu, uključujući različite turističke rute, staze, raznolike smještajne opcije te raznovrsnu ugostiteljsku ponudu. Natjecanja i druge sportske atrakтивности dodatno obogaćuju sportsku ponudu. Kulturna i povijesna baština Hrvatske igraju važnu ulogu u razvoju sportskog turizma, pridonoseći jedinstvenom iskustvu koje kombinira sportske aktivnosti s kulturnim doživljajem.⁷⁴

Hrvatska javnost snažno pokazuje interes za sportske događaje u zemlji zbog prisutnosti mnogih poznatih i uspješnih sportskih ličnosti. Kroz godine, ovi sportaši ostvarili su značajne međunarodne sportske uspjehe, postavši ambasadori Hrvatske u svijetu sporta. Unatoč svojoj maloj veličini, Hrvatska je postala prepoznatljiva na globalnoj sportskoj sceni zahvaljujući iznimnim postignućima svojih sportaša. Njihova sudjelovanja na svjetskim sportskim natjecanjima te osvajanje prestižnih nagrada pobudili su interes javnosti za našu zemlju, pružajući joj priznanje koje zaslužuje.⁷⁵

U nastavku se nalazi tablica sa swot analizom za razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj:

⁷³ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 80

⁷⁴ Ibidem, str. 80

⁷⁵ Ibidem, str. 80

SWOT ANALIZA	
SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Prirodni resursi: Hrvatska ima bogatstvo prirodnih resursa poput mora, planina, rijeka i jezera, što omogućuje raznolike sportske aktivnosti. • Usprkos veličini, sportski uspjesi: Hrvatski sportaši postižu iznimne međunarodne uspjehe, što doprinosi prepoznatljivosti zemlje na globalnoj razini. • Turistička infrastruktura: Razvijena turistička infrastruktura, uključujući smještaj, sportske objekte i rute, pruža dobru osnovu za sportski turizam. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sezonski karakter: Većina sportskih aktivnosti ovisi o sezoni, što može uzrokovati sezonske oscilacije u turističkom prometu. • Manjak marketinških napora: Nedostatak snažnih marketinških kampanja usmjerenih prema sportskom turizmu može ograničiti privlačnost Hrvatske kao sportske destinacije. • Financijski izazovi: Razvoj sportske infrastrukture može zahtijevati značajna financijska ulaganja, što može biti izazov u uvjetima ograničenih proračunskih sredstava.
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Povezanost s kulturnim turizmom: Integracija sportskih događanja s bogatom kulturnom baštinom može privući turiste s različitim interesima. • Organizacija međunarodnih događanja: Organizacija velikih sportskih događanja, poput europskih ili svjetskih prvenstava, može dodatno podići profil Hrvatske kao sportske destinacije. • Rastući interes za sportske aktivnosti: S globalnim povećanjem interesa za sportske aktivnosti, Hrvatska može privući turiste željne sportskih doživljaja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencija drugih destinacija: Konkurencija drugih zemalja s razvijenim sportskim turizmom može predstavljati izazov u privlačenju turista. • Vremenski uvjeti: Nepredvidljivi vremenski uvjeti mogu utjecati na izvođenje određenih sportskih aktivnosti, ograničavajući privlačnost destinacije. • Geopolitički događaji: Geopolitički nemiri i događaji mogu utjecati na sigurnost, što može odvratiti turiste od posjeta zemlji.

Slika 7. Swot analiza za razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj
Izvor: izrada autorice

SWOT analiza za razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj pruža dublji uvid u faktore koji oblikuju budućnost ove destinacije. Prirodni resursi, poput obale, planina i rijeka, predstavljaju neiscrpne izvore za raznolike sportske aktivnosti, dodatno pojačavajući privlačnost destinacije. Uz to, uspjesi hrvatskih sportaša, od olimpijskih medalja do osvojenih naslova, doprinose međunarodnoj prepoznatljivosti zemlje, stvarajući emocionalnu vezu turista s destinacijom.

Turistička infrastruktura, koja uključuje kvalitetan smještaj, dobro opremljene sportske objekte i označene rute, pruža snažnu temeljnu strukturu za razvoj sportskog turizma. Ipak, sezonski karakter i osjetljivost na vremenske uvjete mogu predstavljati izazove, potičući potrebu za dodatnim marketinškim naporima kako bi se produžila sportska turistička sezona.

Financijski izazovi, posebno u izgradnji i održavanju sportske infrastrukture, mogu ograničiti brži razvoj. No, unatoč tome, prilike proizlaze iz sinergije sportskih događanja s bogatom kulturnom baštinom. Organizacija međunarodnih natjecanja, povezivanje sportskih manifestacija s kulturnim događanjima te rastući globalni interes za sportskim aktivnostima otvaraju nova vrata turizmu.

Prijetnje dolaze u obliku konkurencije s drugim destinacijama, nepredvidljivih vremenskih uvjeta te potencijalnih geopolitičkih događaja. Identificiranje ključnih strategija, poput diverzifikacije sportskih ponuda, jačanja marketinških kampanja te pravilnog upravljanja infrastrukturom, omogućuje Hrvatskoj da se suoči s izazovima i ostvari održiv i uspješan razvoj sportskog turizma.

5.2. Ponuda sportskog turizma u Gorskoj Hrvatskoj

Gorski kotar, smješten unutar Primorsko-goranske županije, ne samo da predstavlja turističku destinaciju koja je manje razvijena u usporedbi s obalom, već je i među gospodarski najnerazvijenijim regijama u cijeloj Hrvatskoj. Obuhvaća 7 913 km² ili oko 14% ukupne površine Hrvatske s oko 144 000 stanovnika ili oko 3% ukupnog stanovništva Hrvatske.⁷⁶ Njegova specifična geografska i prirodna obilježja, koja uključuju šumske prostore, planine i rijeku Kupu, čine ga neotkrivenim draguljem koji još uvijek čeka svoj puni turistički potencijal. Strateški plan razvoja turizma Kvarnera

⁷⁶ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 81

za razdoblje od 2016. do 2020. godine ističe Gorski kotar kao ključno područje za poticanje ravnoteže u turističkom razvoju županije. Ovaj plan pozicionira Gorski kotar kao izazovno, ali iznimno vrijedno područje koje ima potencijal postati destinacija koja nudi autentično prirodno iskustvo. Njegova manja razvijenost predstavlja priliku za očuvanje netaknute prirode, a istovremeno i izgradnju održivog turizma koji bi potaknuo ekonomski rast i lokalni razvoj.⁷⁷

Administrativno obuhvaćajući tri grada (Delnice, Čabar i Vrbovsko) te šest općina (Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad), područje Gorskog kotara nudi mnoge sportske sadržaje, uglavnom usmjerene na aktivnosti na otvorenom i rekreaciju. Ključni sportski objekti uključuju višenamjensku dvoranu i klizalište u Delnicama, staze za skijanje i sanjkanje Čelimbaša (Mrkopalj), Petehovac (Delnice) i Rudnik (Čabar, trenutačno neaktivna), skijaški centar Begovo Razdolje s Klobučarevim vrhom te nordijski i biatlonski centar Vrbovska poljana (Mrkopalj), nordijski i biatlonski centar Zagmajna (Mrkopalj), sportska dvorana i bazen (Delnice), te Regionalni sportsko-turistički centar Platak.⁷⁸

Skijaški centar Platak smješten je na 111 metara nadmorske visine. Najviši vrh skijališta je Radeševo koje se nalazi na 1363 metara do kojeg se dolazi žičarom. Platak ima ukupno 7 km staza za alpsko skijanje i sve više pristalica skijanja na dasci. Ima uređene staze za sanjkanje i skijaško trčanje. Staze su pogodne za skijaše početnike i za manje zahtjevne skijaše. Za skijaško trčanje postoji desetak kilometarska staza unutar koje se nalaze staze u krugovima od 1, 2, 3, 4, 5 i 8 km. Skijaški centar Platak vidljiv je na slici 8.

⁷⁷ S. Škorić, M. Perić i V. Jurčević, *Ponuda sportskog turizma u Gorskom Kotaru- analiza i moguće preporuke za pružatelje usluga*, Acta Turistica, Vol 28, 1. izdanje, 2016., str. 49-71

⁷⁸ Ibidem, str. 49-71

Slika 8. Skijaški centar Platak
Izvor: Platak, Goranski sportski centar, web stranica, dostupno na: <https://platak.hr/>
(pristupljeno 03.02.2024.)

U ovom području se odvija mnoštvo aktivnosti u prirodi, uključujući sportski ribolov na rijekama i jezerima, paraglajding, trekking, trail trčanje, orijentacijsko trčanje itd. Gorski kotar broji 83 različita sportska događanja raspoređena u 29 sportskih aktivnosti, pri čemu prevladavaju rekreativne aktivnosti i one koje se odvijaju na otvorenom. Sedam najpopularnijih aktivnosti uključuje brdski biciklizam, sportski ribolov, sanjkanje, planinarenje, kros-trčanje, trail trčanje i skijanje.⁷⁹

Uprkos svojoj gospodarskoj nerazvijenosti, Gorski kotar ima jedinstvenu priliku iskoristiti bogatstvo svojih šuma, planinskih vrhova i rijeka kako bi privukao posjetitelje željne autentičnog iskustva u prirodi. Razvoj turizma u ovom regijskom biseru trebao bi biti vođen pažljivim planiranjem, očuvanjem prirodne baštine te integracijom lokalnog stanovništva u turističku ponudu. Na taj način, Gorski kotar može postati

⁷⁹ S. Škorić, M. Perić i V. Jurčević, *Ponuda sportskog turizma u Gorskom Kotaru- analiza i moguće preporuke za pružatelje usluga*, Acta Turistica, Vol 28, 1. izdanje, 2016., str. 49-71

sinonim za održiv i jedinstven turizam, pridonoseći ravnomjernijem gospodarskom razvoju u cijeloj Primorsko-goranskoj županiji.

Gorska Hrvatska, s svojim planinama, rijekama i zaštićenim prirodnim područjima, privlači ljubitelje prirode i avanturiste. Velebitski planinarski put, najduža planinarska staza u zemlji, pruža nezaboravno iskustvo kroz planinski krajolik, protežući se od Zavižana do Starigrada na Paklenici kroz 100 km divljine. Planinarski entuzijasti također mogu istraživati staze poput Sedam zuba i Kalničke grede na Kalniku ili stazu na Ravnoj gori koja pruža jedinstvene vidike i doživljaje unutar zaštićenih prirodnih područja.⁸⁰

Osobito su privlačne rijeke i dolinska proširenja (polja u kršu) rijeka Gacke u Like, ne samo zbog estetskih doživljavanja već i zbog mogućnosti ribolova (pastrva), kupanja i drugih sportsko- rekreacijskih aktivnosti. Najveće atrakcije u ovom prostoru su Nacionalni park Plitvička jezera te planinski masivi Velebita, Velike i male Kapele i Plješevice na čijim se karakteristikama i svojstvima razvija ili se mogu još više razvijati brojni drugi oblici sportsko- rekreacijskih aktivnosti, posebno lov, planinarenje, zimski sportovi, speleološka istraživanja i sl.⁸¹

5.3. Ponuda sportskog turizma u Kontinentalnoj Hrvatskoj

Kontinentalna Hrvatska, dugotrajno marginalizirana u kontekstu sportskog turizma, danas privlači sve veću pažnju putnika koji žude za autentičnim iskustvima. Ima površinu od 30 776 km² ili oko 54,4% teritorija Hrvatske i na kojoj živi oko 3,17 milijuna stanovnika ili 66,4% ukupnog stanovništva Hrvatske.⁸² Interes turista za posjetom ovim regijama ističe rastuću privlačnost selektivnih oblika turizma, pružajući priliku za inovacije i progres u razvoju sportskog turizma na kopnu. Iako su izazovi i ograničenja još uvijek prisutni u unutrašnjosti Hrvatske, posebice u usporedbi s obalom, latentni potencijal za sportski turizam leži pred nama, čekajući odlučno korake ka iskorištavanju.

Razvoj kontinentalnog dijela Hrvatske trenutno nailazi na ograničenja, ponajviše zbog nedovoljne percepcije profitabilnosti turističkog povrata kapitala. Ključ uspjeha leži u prepoznavanju neiskorištenih mogućnosti i ulaganju u infrastrukturu te

⁸⁰ M. Bartoluci i N. Čavlek, Turizam i sport: razvojni aspekti, Školska knjiga, Zagreb, 2007. str. 83

⁸¹ Ibidem, str. 83

⁸² Ibidem, str. 81

promociju, stvarajući poticajno okruženje za razvoj sportskog turizma. Ovi dijelovi zemlje često su neprepoznati nositelji neotkrivenih prirodnih ljepota, tradicionalnih običaja i bogate kulturne baštine, nudeći iznimno bogat prostor za raznolika sportska iskustva, od planinarenja do biciklizma i rekreativnih sportskih događanja.

Ulaganje u ove regije, s posebnim naglaskom na očuvanje prirode i kulturne baštine, može rezultirati dugoročnim ekonomskim rastom, povećanjem zapošljavanja i vitalizacijom lokalnih zajednica. S vremenom, kontinentalna Hrvatska može postati istaknuta destinacija za sportske entuzijaste, istraživače prirodnih ljepota i putnike željne autentičnih doživljaja izvan uobičajenih turističkih ruta.⁸³

Uprkos izazovima, kontinentalna Hrvatska koristi priliku za razvoj sportskog turizma, stvarajući most između bogate sportske tradicije zemlje i atraktivnosti neotkrivenih regija za turiste. S poticajima iz EU fondova, fokus na proizvodima i područjima s visokim potencijalom, te marljivim ulaganjem u sportsku infrastrukturu, Hrvatska može doživjeti transformaciju i postati nezaobilazna destinacija za ljubitelje sporta i prirode.⁸⁴

Obiluje mnogo biciklističkih staza, planinarskih putova, staza za jahanje te rijeka pogodnih za ribolov, rafting, kajaking i kanuing. Također, regija nudi šume idealne za lov i vožnju quad-vozilima, teniske i golf terene te ostalu sportsku infrastrukturu. Iako je Hrvatska nekada bila prepoznata kao gospodarska zemlja s naglaskom na poljoprivredi i primarnim djelatnostima, kontinentalni dio, posebno Slavonija, bila je poznata kao "žitnica Europe" tijekom vremena Jugoslavije. Nakon Domovinskog rata, Hrvatska je prešla s gospodarstva na turizam. Iako se na društvenim mrežama često naglašava obala, Dubrovnik i Istra, regija kontinentalne Hrvatske, poznata kao "zelena regija", često ostaje nedovoljno istaknuta. Slabija promocija zelene regije odražava se i na sportski turizam, koji ima potencijal produljiti turističku sezonu i donijeti dodatne prihode. Unatoč tome, Hrvatska se može pohvaliti brojnim međunarodnim uspjesima sportaša, klubova i reprezentacija.⁸⁵

⁸³ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 84

⁸⁴ Ibidem, str. 84

⁸⁵ Ibidem, str. 84

Slika 9. Rafting na rijeci Kupa
Izvor: Gorski tok, Rafting, kayak, kanu safari na Kupa, web stranica, dostupno na: <https://www.gorski-tok.hr/> (pristupljeno: 03.02.2024.)

Kontinentalna Hrvatska, sa svojim pitomim pejzažima i povijesnim znamenitostima, nudi raznolike mogućnosti za sportske aktivnosti. Okolica Varaždina obiluje biciklističkim rutama poput rute "Od dvorca do dvorca", pružajući turistima priliku da istraže ruralne krajolike i kulturnu baštinu. Dunavska ruta, dio EuroVelo mreže, omogućuje biciklistima da istraže obalu rijeke Dunav kroz Hrvatsku, prolazeći kroz gradove poput Osijeka i Vukovara. Ove staze ne samo da povezuju različite dijelove zemlje, već i omogućuju turistima da dublje upoznaju raznolikost i ljepotu kontinentalnog dijela Hrvatske.⁸⁶

Kontinentalna Hrvatska također nudi brojne mogućnosti za vodene i adrenalinske aktivnosti. Na rijekama poput Kupe, Korane, Mrežnice i Cetine, turisti mogu uživati u najmu kajaka, kanua ili raftinga, istražujući netaknutu prirodu i brzace. Također, razni adrenalinski parkovi kao što su Kupjak ili Glavani park pružaju mogućnosti za uzbudljive avanture poput paintballa, penjanja ili zip lininga, dodatno obogaćujući turističku ponudu kontinentalne Hrvatske.⁸⁷

⁸⁶ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 84

⁸⁷ Ibidem, str. 84

5.4. Ponuda sportskog turizma u Jadranskoj Hrvatskoj

Jadranska turistička makroregija prostor je otoka, obale i submediteranskog zaleđa od rta Savudrija na sjeveru do Prevlake na jugu. Obuhvaća površinu od 17 850 km² ili oko 31,6% ukupne površine Hrvatske na kojoj živi oko 1,46 milijuna stanovnika ili oko 30,6% ukupnog stanovništva Hrvatske. Ukupna dužina hrvatske obale iznosi čak 5 790 km, što je posljedica razvedenosti obale. S koeficijentom razvedenosti od 10,2 naša obala je obala poslije norveške obale najrazvedenija u Europi. U hrvatskom dijelu jadranskog akvatorija nalazi se 1 185 otoka, hridi i grebena.⁸⁸

Jadranska makroregija izdvaja se kao ključna turistička destinacija Hrvatske, uspješno privlačeći domaće i strane posjetitelje raznovrsnim mogućnostima odmora i aktivnosti, čime je postala epicentar sportskog turizma u zemlji, s obalnom regijom, posebno Dalmacijom, koja prednjači u pružanju nezaboravnih iskustava. Odmor na moru, sportske aktivnosti, rekreacija i fitness čine glavne motive posjetitelja, a Dalmacija, s imponantnim krajolikom obogaćenim prirodnim čudesima poput prostranih procjepa, špilja i slikovitih kanala, pruža idealne uvjete za različite sportsko-rekreacijske aktivnosti. Ronjenje, kajaking, kanuing, rafting, adrenalinski sportovi, lov, ribolov, zimski sportovi i sportske pripreme sastavni su dio sportskog i pustolovnog turizma u ovom području.⁸⁹

Jadransko more oduševljava zaljubljenike u podvodni svijet s brojnim ronilačkim lokacijama poput podvodnih zidova, grebena, špilja i olupina brodova. Što se tiče letačkih pustolovina, posebno su upečatljive u destinacijama poput Zadra, Hvara i Lošinja. Obalni dio, obasjan povoljnim klimatskim uvjetima, bogatstvom prirodnih resursa i širokom paletom vodenih sportova, postaje iznimno poticajan za sportski turizam. Windsurfing, rafting, skijanje na vodi, ronjenje u kristalno čistim vodama Jadranskog mora, climbing, vožnje kajacima i kanuima, padobranstvo - svaka od tih aktivnosti prilagođava se turistima prema njihovim jedinstvenim preferencijama. Jadranska makroregija postaje sinonim za nezaboravna sportska iskustva koja privlače široku paletu ljubitelja aktivnog odmora.⁹⁰

Primorska Hrvatska, poznata po svojim prekrasnim obalama i otocima, nudi bogatu paletu sportskih aktivnosti za turiste. Osim uživanja u čarima Jadranskog mora,

⁸⁸ M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 81

⁸⁹ Ibidem, str. 81

⁹⁰ Ibidem, str. 81

posjetitelji mogu istraživati mnoge pješačke i biciklističke staze koje pružaju nezaboravne poglede na obalu i okolni krajolik. Parenzana, koja slijedi staru željezničku prugu iz 1902. godine duž sjeverozapadne Istre, predstavlja jedno od najpopularnijih biciklističkih ruta. Danas su dijelovi ove trase preuređeni u staze za pješake i bicikliste, pružajući ukupnu duljinu od 78 km na hrvatskom dijelu. ⁹¹

Via Adriatica, prvi long distance trail u Hrvatskoj, omogućuje avanturistima da istraže obalu i planine duž čak 1100 km, nudeći nevjerojatne pejzaže i raznoliku prirodu, dok je zastupljen i zip line, primjerice nad Pazinskom jamom. ⁹²

⁹¹ Colours of Istria, Pješačko biciklistički pohod Parenzanom, web stranica, dostupno na: <https://www.coloursofistria.com/hr/dogadjanja/sport/pjesacko-biciklisticki-pohod-parenzanom> .(pristupljeno 07.04.2024.)

⁹² Central Istria, Zip line- Pazinska jama, web stranica, dostupno na: <https://www.central-istria.com/hr/zipline> (pristupljeno 07.04.2024.)

Slika 10. Zip line nad Pazinskom jamom
Izvor: Upravni odjel za turizam Istarske županije, web stranica, dostupno na: <https://www.istraecoxperience.com/hr/eko-aktivnosti/zasticena-podrucja/natura-historica/sportsko-rekreativne-aktivnosti/zipline-pazinska-jama> (pristupljeno 07.04.2024.)

Primorska Hrvatska također nudi obilje mogućnosti za vodene sportove. Aktivnosti poput najma kajaka, jedrenja, ronjenja i SUP tura (veslanje na dasci) popularne su među posjetiteljima koji žele istražiti obalu i morski svijet na aktivan način. Na primjer, na otocima poput Krka ili Hvara, turisti mogu unajmiti opremu i uživati u raznovrsnim vodenim aktivnostima, istražujući skrivene uvale i podvodne svjetove.⁹³

Krški reljef i klima uvjetovali su razvoj specifičnog biljnog i životinjskog svijeta na kopnu pa se u ovoj makroregiji nalazi čak šest nacionalnih parkova (Mljet, Kornati, Paklenica, Sjeverni Velebit, Krka i Brijuni) te više parkova prirode i strogih rezervata.

⁹³ Aktivni turizam, web stranica, dostupno na: <https://aktivniturizam.hr/dodatne-ponude/aktivni-turizam> (pristupljeno 07.04.2024.)

Na temelju prethodnih karakteristika i svojstava prirodne sredine, ova makroregija je najvažnija turistička destinacija Hrvatske. Bez sumnje je da su odmor, relaksacija na moru, sport, rekreacija i fitnes glavni motivi dolaska domaćih i stranih turista u destinacije ove makroregije.⁹⁴

5.5. Sportske manifestacije u Republici Hrvatskoj

Temelj svake sportske manifestacije čini sportski događaj, odnosno okupljanje ljudi s ciljem ostvarivanja određene svrhe. Svrha događaja obuhvaća sadržaj, motivaciju i veličinu, čineći ih ključnim kriterijima za klasifikaciju prema određenim parametrima. No, kada se fokusiramo na sportska događanja, možemo ih opisati kao okupljanje značajnog broja pojedinaca radi natjecanja u raznim sportskim disciplinama s ciljem postizanja sportskog rezultata.⁹⁵

Svaki sportski događaj predstavlja neponovljivu manifestaciju, često tešku, ako ne i nemoguću, za reprodukciju na identičan način. Unatoč primjeni prijašnjih smjernica i iskustava, svaki događaj evoluira na jedinstven način, prilagođavajući se trenutnim okolnostima, trendovima i zahtjevima sudionika. Raznovrsni faktori, poput atmosfere, konkurencije, publike i specifičnosti lokacije, doprinose jedinstvenom karakteru svakog sportskog događaja. Iako se može koristiti temeljito planiranje i prikupljeno iskustvo kao osnova, dinamika samog događaja često iznenađuje i pruža neponovljive trenutke. Ova jedinstvenost dodatno potiče interes publike, stvarajući autentično iskustvo za sudionike i gledatelje. Tako, iako se mogu pridržavati prijašnjih smjernica, sportski događaji prirodno evoluiraju na totalno drugačiji način, čime svaki ostavlja vlastiti pečat i postaje dragocjen dio sportske povijesti.⁹⁶

Snow Queen Trophy, poznata i kao Snježna kraljica, je međunarodno alpsko skijaško natjecanje. Ovo je jedno od najvažnijih skijaških događanja u regiji, privlačeći vrhunske svjetske skijaše svake godine. Natjecanje je počelo 2005. godine, a staza se postavlja na obroncima Sljemena, planine koja se smjestila nedaleko od središta Zagreba. Ova utrka privlači najbolje muške i ženske skijaše u disciplinama slaloma i veleslaloma, tijekom prvog vikenda u siječnju. Ženska utrka obično se održava dan prije muške, stvarajući spektakl koji privlači mnogo zaljubljenika u skijanje. Ono što ovu

⁹⁴ M. Bartoluci I N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007., str. 82

⁹⁵ M. Bartolci S. Škorić I M. Andrijašević, *Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika*, Narodne novine, Zagreb, 2021., str.102

⁹⁶ Ibidem, str.102

utrku čini posebnom je atmosfera. Staza prolazi kroz prekrasan planinski krajolik, a sama priredba na Sljemenu ima festivalski ugođaj. Tisuće gledatelja okuplja se kako bi pratilo natjecanje, stvarajući pravi sportski spektakl. Snow Queen Trophy nije samo sportsko natjecanje, već i društveni događaj koji povezuje ljubitelje skijanja i one koji traže dobru zabavu. Ovo je važan dio zimske sportske tradicije u Hrvatskoj i značajan doprinos svjetskom alpskom skijanju. Snježna kraljica ima poseban značaj i zbog povezanosti s poznatim hrvatskim skijaškim parom, Janicom i Ivicom Kostelićem. Oboje su ostvarili iznimne uspjehe u svijetu alpskog skijanja, a njihovi izuzetni rezultati pridonijeli su popularizaciji ove utrke.⁹⁷

Slika 11. Skijaško natjecanje Snježna Kraljica na Sljemenu
IZVOR: Algebra, *Snow Queen Trophy- Fi Ski World Cup Races*, web stranica, dostupno na: <https://www.algebra.hr/international-school/snow-queen-trophy-fis-ski-world-cup-races/> (pristupljeno 02.01.2024.)

Program započinje javnim izvlačenjem startnih brojeva koje se u 2023. godini održalo ispred Hrvatskog narodnog kazališta čime je ova sportska manifestacija povezana s manifestacijom zagrebačkog Adventa. Svake godine ovaj događaj ugosti

⁹⁷ Snow Queen Trophy, web stranica, dostupno na: <https://snowqueentrophy.com/> (pristupljeno 02.01.2024.)

oko 150 skijaša i skijašica, kao i 400 članova njihovih skijaških timova iz 25 zemalja svijeta. Također, utrku svake godine posjete brojni navijači kojih je, od početka održavanja do danas, bilo oko 250 000. Skijaške utrke ne omogućuju okupljanje onako velikog broja gledatelja kao što je to slučaj kod primjerice nogometnih utakmica, ali je njihov doprinos promociji destinacije i dalje značajan. To potvrđuje i činjenica da su, prema analizi FIS-a, utrke u sklopu Snježne kraljice, koje se prenose u 20 do 25 zemalja, u 2018. godini ostvarile najveću međunarodnu gledanost uživo od svih utrka Svjetskog kupa od gotovo 27 milijuna gledatelja.⁹⁸

Biciklizam u Istri predstavlja vrstu sporta ili rekreacije koja je najviše u trendu i koja je najprakticiranija, što dokazuju i mnogi sportski događaji na temu ili sadržaju biciklizma. Vodeći bike događaj u Istri jest upravo Istria Granfondo.

Istria Granfondo je sportska manifestacija, odnosno, međunarodni maraton koji predstavlja kombinaciju sporta i rekreacije. Oblik je cestovnog biciklističkog događanja koji se odvija svake godine od 2012. godine i traje tri dana. Manifestacija je postala vrlo popularna, bilježi veliki broj sudionika, od profesionalca do rekreativca. Na utrci svake godine sudjeluju natjecatelji iz desetak zemalja koje uključuju Veliku Britaniju i Kanadu, a najpopularnija je među susjednim zemljama (Slovenija, Italija i Austrija). U 2018. godini okupila je 450 biciklista iz 15 zemalja, preko 300 članova u organizaciji, 150 volontera i članove raznih biciklističkih reprezentacija.⁹⁹

Manifestacija Istria Granfondo pozitivno utječe na promoviranje zemlje na međunarodnoj razini, jer u njoj sudjeluje veliki broj ljudi ne samo iz cijele Hrvatske nego i iz inozemstva. Biciklističke manifestacije, ali i druge sportske manifestacije mogu se raspodijeliti tijekom cijele godine i time utjecati na produljenje sezone, ili kako je navedeno u ovom slučaju, postsezone.

⁹⁸ Fis ski, web stranica, dostupno na: <https://www.fis-ski.com/> (pristupljeno 02.01.2024.)

⁹⁹ Istra bike, *Istria Granfondo*, Irlta d.o.o., web stranica, dostupno na: http://www.istria-bike.com/en/events/bike_events_calendar/22425-ch-0?&l_over=1 (pristupljeno 03.02.2024.)

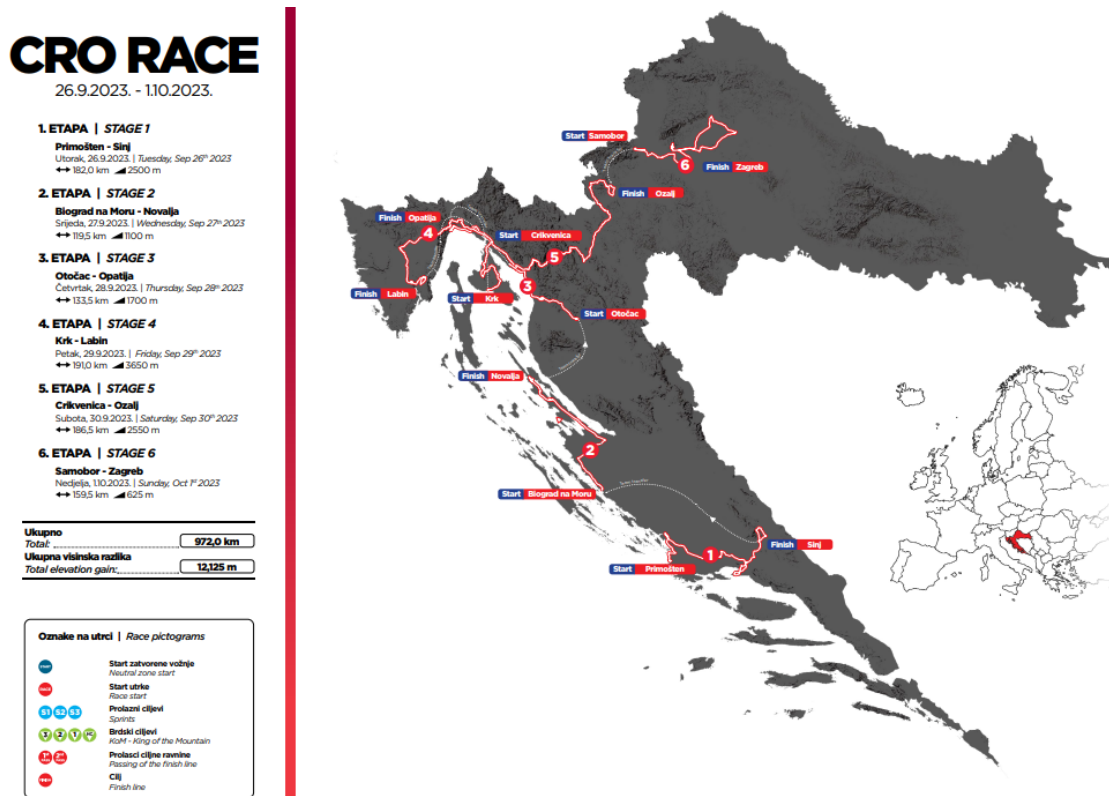
Slika 12. Prikaz biciklističke utrke Granfondo uz ljepotu krajolika
Izvor: Istra bike, *Istria Granfondo*, Irta d.o.o., web stranica, dostupno na: http://www.istria-bike.com/en/events/bike_events_calendar/22425-ch-0?&l_over=1 (pristupljeno 03.02.2024.)

Još jedna poznata biciklistička utrka Hrvatskoj, ali i svijetu je Tour of Croatia, ili po novom Cro Race. Ona predstavlja izuzetno važno međunarodno biciklističko natjecanje koje se odvija u Hrvatskoj. Ova biciklistička utrka privlači mnoge svjetski poznate bicikliste te svojim globalnim emitiranjem doprinosi promociji Hrvatske kao destinacije za sportske događaje. Već je prve godine, utrku emitirao televizijski kanal Eurosport u više od 54 zemlje svijeta što je omogućilo praćenje preko 15 milijuna gledatelja. Ovo natjecanje, koje doseže gledatelje na šest kontinenata i prati ga u 177 zemalja svijeta, ima značajan utjecaj na stvaranje pozitivnog dojma o Hrvatskoj.

Tour of Croatia nije samo sportsko natjecanje; ono također postaje brend koji označava Hrvatsku kao poseban turistički sportski proizvod. Ovaj događaj privlači pažnju ljubitelja biciklizma, ali istovremeno pruža priliku promoviranja prekrasnih krajolika i kulturne baštine Hrvatske. Osim sportske dimenzije, Tour of Croatia igra ključnu ulogu u razvoju cikloturizma u zemlji.

Sudjelovanje brojnih svjetskih biciklista, medijska pokrivenost te interes publike pomažu stvaranju pozitivnog imidža Hrvatske kao destinacije koja podržava sportske događaje, a istovremeno pruža mogućnosti za aktivni odmor i istraživanje kulturne

raznolikosti. Ovo natjecanje, stoga, igra ključnu ulogu u promicanju Hrvatske kao destinacije koja objedinjuje sportski duh, ljepotu prirode te bogatu kulturnu baštinu.

Slika 13. Etape biciklističke utrke Cro Race 2023. godine
Izvor: Cro Race, web stranica, dostupno na: <https://crorace.com/en/> (pristupljeno 03.02.2024.)

U Hrvatskoj, unatoč gusto raspoređenim teniskim turnirima, tenis ima svoje mjesto, iako u manjoj mjeri. Croatia Open Umag, jedini profesionalni teniski turnir za muškarce u zemlji, održava se od 1990. godine u Istri, u Umagu. Ovaj turnir, svrstan u kategoriju ATP 250, svake godine tijekom jednog tjedna u srpnju okuplja profesionalne tenisače iz cijelog svijeta, privlačeći tako i obožavatelje tenisa.¹⁰⁰

Osim samih teniskih mečeva, trajanje turnira obiluje raznovrsnim zabavnim programom, uključujući koncerte, degustacije vina, gastronomske događaje, sportske aktivnosti, modne revije i slično. Kroz ove dodatne aktivnosti, sportski događaj postaje platforma za raznovrsne doživljaje, proširujući tako turističku ponudu i privlačeći

¹⁰⁰ Croatia Open, *O turniru*, web stranica, dostupno na: <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/> (pristupljeno 04.02.2024.)

posjetitelje različitih interesa. Time se sportska manifestacija transformira u sveobuhvatan doživljaj, integrirajući tenis u šire kontekste turizma.

Turnir predstavlja izuzetnu promociju Hrvatske, kao i same Istre i Umaga kao destinacije, budući da se mečevi prenose u više od 100 zemalja svijeta. Samo u 2017. godini, na turniru je bilo 370 akreditiranih domaćih i stranih novinara, a praćen je i od strane uglednih medija poput New York Timesa, dok je godinu dana ranije CNN posvetio reportažu istome. Dodatno, turnir je bio dobitnik prestižnih nagrada, uključujući Državnu nagradu za sport "Franjo Bučar", pet nagrada za izvrsnost od strane ATP-a pod nazivom "ATP Award of Excellence", te nagradu "Best Fan Experience". Također, dodijeljena mu je titula europskog grada sporta za 2018. godinu.¹⁰¹

Slika 14. ATP stadion Goran Ivanišević u Umagu
Izvor: Croatia Open, O turniru, web stranica, dostupno na:
<https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/> (pristupljeno 04.02.2024.)

Sportska turistička ponuda Hrvatske nije ograničena samo na prekrasne pejzaže i obale, već uključuje i raznoliku ponudu trkačkih događanja koja se održavaju diljem zemlje. Jedan od primjera takvog događaja je globalna humanitarna utrka "Wings for Life" koja se tradicionalno organizira svake godine, prve nedjelje u svibnju, u Zadru. Ova utrka ima poseban značaj jer sav prihod od startnina ide u svrhu istraživanja ozljeda leđne moždine i potrage za lijekovima. Ono što ovu utrku čini jedinstvenom je njezina globalna priroda. Istovremeno se održava u mnogim

¹⁰¹ A. Jozić, *Doprinos međunarodnih sportskih događaja turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište u Splitu, Split, 2019., str. 63

destinacijama širom svijeta, što znači da vrijeme početka utrke ovisi o vremenskim zonama. To rezultira time da se utrka trči i noću na određenim lokacijama, a organizatori je održavaju bez obzira na vremenske uvjete. Dodatna neobičnost "Wings for Life" utrke je u tome što nema klasičnu ciljnu liniju. Umjesto toga, cilj predstavlja presretačko vozilo koje krene s početka trase 30 minuta nakon što posljednji trkač krene. Za svakog sudionika, utrka završava u trenutku kada ih vozilo sustigne.¹⁰²

U Zadru, ova spektakularna utrka okuplja svake godine do 10 000 sudionika, uz mnoštvo gledatelja koji prate događaj. Osim što promovira sportski duh, "Wings for Life" utrka donosi i svijest o važnosti istraživanja ozljeda leđne moždine te pruža priliku za sudjelovanje u humanitarnom projektu koji ima globalni doseg.¹⁰³

Slika 15. Utrka Wings for Life World Run u Zadru
Izvor: Wings for Life World Run, *Format utrke*, web stranica, dostupno na: <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke> (pristupljeno 15.03.2024.)

¹⁰² Wings for Life World Run, *Format utrke*, web stranica, dostupno na: <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke> (pristupljeno 15.03.2024.)

¹⁰³ Wings for Life World Run, *Format utrke*, web stranica, dostupno na: <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke> (pristupljeno 15.03.2024.)

6. Zaključak

Selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području. Selektivni oblici turizma podrazumijevaju putovanja koja su motivirana posebnim interesima. Ti specifični interesi predstavljaju primarne i vodeće motive koji potiču turiste da odaberu određenu destinaciju s obzirom na njenu turističku ponudu. Turistički putnici selektiraju destinacije koje nude točno određene aktivnosti i turističke proizvode koje žele iskusiti.

Sportski turizam predstavlja jedan od najmasovnijih i najdinamičnijih oblika selektivnog turizma, a aktivni oblik odmora ubraja se među najbrže rastuće segmente turističke potražnje. U suštini, on predstavlja spoj dviju ključnih društveno-ekonomskih pojava – turizma i sporta, koje zajedno oblikuju suvremene turističke trendove. Turisti sve više traže iskustva koja uključuju sportske aktivnosti, bilo da se radi o aktivnom sudjelovanju u sportu ili praćenju sportskih događanja na destinaciji. Ovaj oblik turizma pruža priliku za fizičku aktivnost, rekreaciju i uživanje u sportskim događanjima, a ujedno doprinosi ekonomskom razvoju destinacija. Sport i turizam često zajedno potiču rast i razvoj destinacija, pridonoseći povećanju broja posjetitelja, infrastrukturnim investicijama i promociji destinacija širom svijeta.

Povezanost turizma i sporta prvi put je primijećena u antičkom dobu tijekom Olimpijskih igara koje su se održavale svake četiri godine u Grčkoj. Olimpijske igre označavaju prekretnicu u razvoju masovnog turizma, gdje su ljudi putovali u istu destinaciju u isto vrijeme. Najznačajnije razdoblje povezanosti turizma i sporta događa se u 19. i 20. stoljeću uslijed industrijske revolucije, urbanizacije, poboljšanja životnog standarda, demokratizacije, većih prava i razvoja prometa. Ovo razdoblje značajno mijenja perspektivu sportskih putovanja, čime se otvaraju mogućnosti za sudjelovanje ne samo imućnim gostima, već svakome tko teži sportskoj rekreaciji.

Sportski turizam možemo svrstati u selektivne oblike turizma koji se temelje na motivaciji za putovanjem, i sukladno tome, pojavljuju se u tri različita oblika: natjecateljski sportski turizam definira se kao putovanje koje se odvija radi sudjelovanja u sportskim natjecanjima ili gledanja istih, kako domaćih, tako i međunarodnih

natjecanja, zimski sportski turizam koji se, obično, odvija u planinskim zimskim centrima gdje su glavne aktivnosti usmjerene na zimske sportove, kao što su skijanje na stazi, snowboarding na strminama, klizanje na zaleđenim površinama, igre na snijegu i ledu te ljetni sportski turizam koji se odvija na obalama mora ili drugim destinacijama s toplijim vremenom, kao što su biciklizam uz obalu, špiljarstvo u prirodnim pećinama, adrenalinski sportovi poput ronjenja ili parasailinga, trčanje uz obalu, surfanje na valovima ili igranje golfa na terenima uz more.

Sportski turizam predstavlja značajan segment industrije putovanja, privlačeći ljude svojom jedinstvenom kombinacijom sportskih događanja, rekreacije i putovanja. Sa rastućim interesom za sportska dešavanja širom svijeta, ovaj oblik turizma donosi ekonomske benefite destinacijama i pruža putnicima nezaboravna iskustva, bilo da je riječ o prisustvovanju velikim sportskim manifestacijama ili aktivnom učešću u sportskim aktivnostima na destinaciji. Svaka godina je ispunjena raznim sportskim natjecanjima koja privlače ogroman broj gledatelja diljem zemlje domaćina, kao što su Svjetska nogometna prvenstva, Tour d' France, Olimpijske igre.

Sportski turizam u Hrvatskoj nudi raznovrsna iskustva za sve ljubitelje aktivnog odmora, bez obzira na preferirani tip aktivnosti ili regiju koju žele istražiti. Ova zemlja pruža bogatstvo prirodnih ljepota i sportskih mogućnosti koje će zadovoljiti i najzahtjevnije turiste. Jadranska obala privlači posjetitelje željne avanture u ronjenju, jedrenju, kajaku i veslanju te na taj način pruža se prilika istraživanja bogatog podvodnog svijeta, otkrivajući šarenilo ribljeg svijeta i podvodnih pejzaža. Planinari, biciklisti i ljubitelji šetnji mogu istraživati razne planinske staze, nacionalne parkove i prelijepu šumu Kontinentalne Hrvatske. Uz to, ova regija je domaćin raznih sportskih događaja kao što su biciklističke utrke, planinarski maratoni i ribolovna natjecanja na brojnim rijekama i jezerima. Planinski predjeli Hrvatske pružaju idealno okruženje za avanturističke sportove i ekstremne aktivnosti. Sa svojim planinskim vrhovima, kao što su Velebit i Biokovo, ove regije privlače planinare, speleologe, alpiniste i ljubitelje zimskih sportova. Skijanje, snowboarding, planinarenje i vožnja biciklom samo su neki od sportova koji se mogu prakticirati.

Hrvatska je domaćin raznovrsnih sportskih manifestacija koje privlače pažnju kako lokalnih tako i međunarodnih posjetitelja. Među najistaknutijim događajima su "Snow Queen" skijaški slalom u Zagrebu, koji je dio Svjetskog kupa u alpskom skijanju i privlači vrhunske skijaše iz cijelog sveta. Tu su i biciklistička utrka "Cro Race" koja

prolazi kroz prelijepu pejzaže Hrvatske, ATP teniski turniri kao što su Croatia Open u Umagu i Adria Tour koji okuplja najbolje svjetske tenisače. Ne treba zaboraviti ni "Wings for Life World Run", globalnu humanitarnu utrku koja se održava u Zadru i koja ima za cilj prikupljanje sredstava za liječenje ozljeda leđne moždine. Ove sportske manifestacije ne samo da promoviraju sportski duh i aktivni način života, već i potiču turizam u Hrvatskoj privlačeći veliki broj posjetitelja iz cijelog svijeta.

Popis literature

Knjige

1. A. Dulčić i L. Petrić, *Upravljanje razvojem turizma*, Mate, Zagreb, 2001.
2. A. Jozić, *Doprinos međunarodnih sportskih događaja turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište u Splitu, Split, 2019.
3. B. Vukonić i N. Čavlek, *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb, 2001.
4. D. Alfier, *Turizam: Izbor radova*, Institut za turizam, Zagreb, 1990.
5. I. Avelini-Holjevac, *Upravljanje kvalitetom u turizmu i hotelskoj industriji*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 2002.
6. I. Begović, *Selektivni oblici turizma*, Sveučilište Sjever, 2016.
7. M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Fakultet za fizičku kulturu, Zagreb, 1997.
8. M. Bartoluci, *Ekonomika i menadžment sporta*, Informator, 2. izdanje, Zagreb, 2003.
9. M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport: razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
10. M. Bartoluci i N. Čavlek, *Turizam i sport*, Fakultet za fizičku kulturu, Ekonomski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 1998.
11. M. Bartoluci i S. Škorić, *Menadžment u sportu*, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta: Kineziološki fakultet Sveučilišta, 2009.
12. M. Bartoluci, S. Škorić i M. Andrijašević, *Menadžment sportskog turizma i njegovih srodnih oblika*, Narodne novine, Zagreb, 2021.
13. M. Bartoluci, S. Škorić i Z. Stranešić, *Sports tourism offer in Croatia*, Poslovna izvrsnost, vol. 10, br. 2., Zagreb, 2016.
14. N. Čavlek, M. Bartoluci, *Turizam-Ekonomske osnove i organizacijski sustav*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
15. O. Kesar, *Specifični oblici turizma*, Ekonomski fakultet, Zagreb, 2011.
16. S. Škorić, M. Perić i V. Jurčević, *Ponuda sportskog turizma u Gorskom Kotaru - analiza i moguće preporuke za pružatelje usluga*, Acta Turistica, Vol 28, 1. izdanje, 2016.
17. S. Geić, *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Sveučilište u Splitu, Split, 2011.

18. Hrvatska turistička zajednica, *Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje 2014. – 2020.*, Ministarstvo turizma i športa, 2014.
19. UNWTO, The World Tourism Organization, *International Conference on tourism and sports*, Technical note, UNWTO, 2016.
20. V. Jadrešić, *Janusovo lice turizma*, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010.

Znanstveni časopisi i priručnici

1. G. Genov, *Turizam posebnih interesa – selektivni oblici turizma*, priručnik, Cugura print, Beograd, 2008.
2. T. Luković, *Nautički turizam Hrvatske- Megahajte, da ili ne, kada i kako?*, *Naše more*, znanstveni časopis za more i pomorstvo, Vol 59., No 5-6, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2012.
3. T. Luković, *Selektivni turizam, hir ili znanstveno- istraživačka potreba*, *Acta turistica nova*, Vol 2, No 1, Utilus visoka poslovna škola, Zagreb, 2008.

Web stranice

1. Aktivni turizam, web stranica, dostupno na: <https://aktivniturismo.hr/dodatne-ponude/aktivni-turizam> (pristupljeno 07.04.2024.)
2. Algebra, *Snow Queen Trophy- Fi Ski World Cup Races*, web stranica, dostupno na: <https://www.algebra.hr/international-school/snow-queen-trophy-fis-ski-world-cup-races/> (pristupljeno 02.01.2024.)
3. Arena hotels, Arena Hospitality Group, web stranica, dostupno na: <https://www.arenahotels.com/en/resort/park-plaza-verudela/facilities> (pristupljeno 13.03.2024.)
4. Bbc, *Yorkshire tourism boost after Tour de France Grand Depart*, dostupno na: <https://www.bbc.com/news/uk-england-33513232> (pristupljeno 17.01.2024.)
5. Central Istria, *Zip line- Pazinska jama*, web stranica, dostupno na: <https://www.central-istria.com/hr/zipline> (pristupljeno 07.04.2024.)
6. Colours of Istria, *Pješачko biciklistički pohod Parenzanom*, web stranica, dostupno na: <https://www.coloursofistria.com/hr/dogadjanja/sport/pjesacko-biciklisticki-pohod-parenzanom> (pristupljeno 07.04.2024.)
7. Croatia Open, *O turniru*, službena web stranica, dostupno na: <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/> (pristupljeno 04.02.2024.)

8. Cro Race, službena web stranica, dostupno na: <https://crorace.com/en/> (pristupljeno 03.02.2024.)
9. Eu Desertsun, *Coronavirus: BNP Paribas Open cancellation puts \$400 million in tourism business on the line*, dostupno na: <https://eu.desertsun.com/story/sports/tennis/bnp/2020/03/09/coronavirus-bnp-paribas-cancellation-could-cost-palm-springs-area-400-m/5001247002/> (pristupljeno 17.01.2024.)
10. Europsko prvenstvo u nogometu – Poljska i Ukrajina 2012., Wikipedija, web stranica, dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Europsko_prvenstvo_u_nogometu_%E2%80%93_Poljska_i_Ukrajina_2012. (pristupljeno 08.12.2023.)
11. Fifa, web stranica, dostupno na: <https://www.fifa.com/fifaplus/en> (pristupljeno 15.11.2023.)
12. Fis ski, web stranica, dostupno na: <https://www.fis-ski.com/> (pristupljeno 02.01.2024.)
13. Gouvernement , *Tour de France 2019: an opportunity to discover French tourist destinations*, dostupno na: <https://www.gouvernement.fr/en/tour-de-france-2019-an-opportunity-to-discover-french-tourist-destinations> (pristupljeno 17.01.2024.)
14. Istra bike, *Istria Granfondo*, Irta d.o.o., web stranica, dostupno na: http://www.istria-bike.com/en/events/bike_events_calendar/22425-ch-0?&l_over=1 (pristupljeno 03.02.2024.)
15. Olympic games, web stranica, dostupno na: <https://olympics.com/en> (pristupljeno 15.11.2023.)
16. Hrvatska enciklopedija, *Olimpijske igre*, web stranica, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/olimpijske-igre> (pristupljeno 07.04.2024.)
17. Platak, Goranski sportski centar, web stranica, dostupno na: <https://platak.hr/> (pristupljeno 03.02.2024.)
18. Tennis tours, *French Open*, dostupno na: <https://www.tennistours.com/fr/french-open/seating-guide/> (pristupljeno 17.01.2024.)
19. Tour de France, web stranica, dostupno na: <https://www.letour.fr/en/> (pristupljeno 17.01.2024.)

20. Traveller, *Melbourne's smash hit*, dostupno na: <https://www.traveller.com.au/melbournes-smash-hit-2ck9e> (pristupljeno: 17.01.2024.)
21. UEFA, web stranica, dostupno na: <https://www.uefa.com/euro2024/> (pristupljeno 15.11.2023.)
22. UNWTO, World Tourism Organization, web stranica, dostupno na: <https://www.unwto.org/> (pristupljeno 17.01.2024.)
23. Upravni odjel za turizam Istarske županije, web stranica, dostupno na: <https://www.istraecoxperience.com/hr/eko-aktivnosti/zasticena-podrucja/natura-histrica/sportsko-rekreativne-aktivnosti/zipline-pazinska-jama> (pristupljeno 07.04.2024.)
24. Wimbledon, web stranica, dostupno na: <https://www.wimbledon.com/index.html>, (pristupljeno 17.01.2024.)
25. Wings for life world run, Format utrke, web stranica, dostupno na: <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke> (pristupljeno 15.03.2024.)

Popis tablica

Tablica 1. Klasifikacija selektivnog turizma prema Strateškom marketing planu turizma Republike Hrvatske	6
Tablica 2. Temeljna obilježja selektivnih oblika turizma.....	9
Tablica 3. Svečano otvorenje Olimpijskih igara u Ateni 1896.	18
Tablica 4. Podjela sportskog turizma na pojavne oblike	24
Tablica 5. Faktori razvoja turizma i sporta u turizmu	26
Tablica 6. Funkcije turizma, sporta i sportske rekreacije	27
Tablica 7. Društvene ili humanističke funkcije turizma i sporta	28
Tablica 8. Ekonomske funkcije turizma i sporta	29

Popis slika

Slika 1. Koncept održivog razvoja.....	14
Slika 2. Primjer mini golfa na Arena Verudela Beach u Puli	20
Slika 3. Simoblika krugova Olimpijskih igara	31
Slika 4. Logo Europskog nogomtenog prvenstva održanog u Poljskoj i Ukrajini 2012. godine.....	33
Slika 5. All England Club za vrijeme Wimbledonu	35
Slika 6. Tour de France 2024.godine - planirane etape	37
Slika 7. Swot analiza za razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj	41
Slika 8. Skijaški centar Platak.....	43
Slika 9. Rafting na rijeci Kupi	46
Slika 10. Zip line nad Pazinskom jamom	49
Slika 11. Skijaško natjecanje Snježna Kraljica na Sljemenu.....	51
Slika 12. Prikaz biciklističke utrke Granfondo uz ljepotu krajolika.....	53
Slika 13. Etape biciklističke utrke Cro Race 2023. godine	54
Slika 14. ATP stadion Goran Ivanišević u Umagu	55
Slika 15. Utrka Wings for Life World Run u Zadru	56

Sažetak

Sport se koristi kao opis tjelesnih aktivnosti, a obuhvaća različite tjelesne aktivnosti koje imaju za cilj postizanje sportskih rezultata ili unaprjeđenje fizičkog zdravlja i higijenskih navika. On ima ključnu ulogu u turizmu, privlačeći turiste kako bi se aktivno bavili sportom na određenoj destinaciji ili kako bi pratili sportska natjecanja. Sportski turizam postao je jedan od najpopularnijih oblika selektivnog turizma i sastavni je dio turističke ponude, privlačeći kako strane, tako i domaće posjetitelje. Sve više se nastoji turistima pružiti priliku za aktivno odmaranje, što uključuje sudjelovanje u različitim sportskim aktivnostima.

Turisti sve više traže iskustva koja uključuju sportske aktivnosti, bilo da se radi o aktivnom sudjelovanju u sportu ili praćenju sportskih događanja na destinaciji. Ovaj oblik turizma pruža priliku za fizičku aktivnost, rekreaciju i uživanje u sportskim događanjima, a ujedno doprinosi ekonomskom razvoju destinacija.

Sportski turizam je integralni dio globalne turističke industrije, a velike manifestacije poput Olimpijskih igara, Svjetskih prvenstava u nogometu i Tour de France privlače milijune posjetitelja širom svijeta. Ovi događaji ne samo da promoviraju sportska natjecanja, već i potiču kulturnu razmjenu i ekonomski razvoj u zemljama domaćinima. Njihova popularnost nezamjenjivo doprinosi turističkoj industriji, stvarajući nezaboravna iskustva za ljubitelje sporta i putovanja.

U Hrvatskoj, sportski turizam igra značajnu ulogu. Domaćin je brojnim sportskim manifestacijama kao što su ATP turniri, biciklističke utrke i regate. Ovi događaji ne samo da privlače pažnju sportskih entuzijasta, već i promoviraju prirodne ljepote Hrvatske i doprinose njenom turističkom razvoju. Posjetitelji imaju priliku da uživaju u vrhunskom sportu dok istražuju obale, otoke i kulturno nasljeđe zemlje.

Ključne riječi: sport, turizam, sportski turizam, sportske manifestacije

Abstract

Sport is used as a description of physical activities, and includes different physical activities aimed at achieving sports results or improving physical health and hygiene habits. It plays a key role in tourism, attracting tourists to actively engage in sports at a specific destination or to follow sports competitions. Sports tourism has become one of the most popular forms of selective tourism and is an integral part of the tourist offer, attracting both foreign and domestic visitors. More and more efforts are being made to provide tourists with the opportunity for active recreation, which includes participation in various sports activities.

Tourists are increasingly looking for experiences that include sports activities, whether it is active participation in sports or watching sports events at the destination. This form of tourism provides an opportunity for physical activity, recreation and enjoyment of sporting events, and at the same time contributes to the economic development of destinations.

Sports tourism is an integral part of the global tourism industry, and major events such as the Olympic Games, the World Cup in football and the Tour de France attract millions of visitors worldwide. These events not only promote sports competitions, but also encourage cultural exchange and economic development in the host countries. Their popularity contributes irreplaceably to the tourism industry, creating unforgettable experiences for sports and travel enthusiasts.

In Croatia, sports tourism plays a significant role. It hosts numerous sports events such as ATP tournaments, bicycle races and regattas. These events not only attract the attention of sports enthusiasts, but also promote the natural beauty of Croatia and contribute to its tourism development. Visitors have the opportunity to enjoy top sports while exploring the country's coasts, islands and cultural heritage.

Keywords: sport, tourism, sports tourism, sports events